

ОДОБРИЛ:.....
Директор ТП ДГС „Болярка“
/инж. Ивайло Първанов/

ДОКЛАД ГОРИ С ВИСОКА КОНСЕРВАЦИОННА СТОЙНОСТ

НА ТЕРИТОРИЯТА НА ТП ДГС ”БОЛЯРКА” – ВЕЛИКО ТЪРНОВО

Велико Търново

Май 2026 год.

Настоящото проучване е извършено в периода 2010-2013 година, във връзка с определяне на горите с висока консервационна стойност (ГВКС) за територията на ТП ДГС „Болярка” – Велико Търново и в изпълнение на принцип 9 от стандарта за сертификация управлението на гори по схемата на FSC. Инвентаризацията и проучванията са направени съгласно указанията на Националното ръководство за определяне на гори с висока консервационна стойност, изготвено от WWF-DCP.

В Националното ръководство е дадена дефиниция за ГВКС, включваща в себе си шест различни характеристики на гората или комбинации от тях, които определят нейната консервационна стойност. В общ план Ръководството дава и насоки за управление и стопанисване, които ще запазят или повишат тези консервационни стойности. При разработката на настоящия документ, екипът се е водил изцяло от определенията, праговете и оценките посочени в Националното ръководство. Съответните дефиниции са адаптирани конкретно за земите и горите от горския фонд, управлявани от ТП ДГС „Болярка” – Велико Търново. Посочените указания за стопанисване и мониторинг са разписани конкретно и съобразно спецификата на горите и начина им на управление на проучваната територия. Разработени са всички консервационни стойности, установени на територията на горското стопанство. Инвентаризацията на ГВКС, свързани с наличието на редки, застрашени и изчезващи видове е продължителен процес излизащ извън рамките на един сезон. Препоръчва се базата данни за разпространението на тези ВКС да бъде постоянно актуализирана от персонала въз основа на периодични техни наблюдения.

ТП ДГС „Болярка” – Велико Търново управлява горска територия-държавна собственост на площ от 19 869 ха, разположена в централната част на Северна България. Южната част на стопанството заема част от северните скатове на Тревненския и Еленския дял от Стара планина а северната е разположена в Дунавската равнина. Територията очертава неправилна фигура, с дължина в посока север-юг 80 км. и изток-запад около 60 км. Горите на стопанството са компактни само в южната планинска част, като в предпланината се разкъсват от земеделски земи и навлизайки в Дунавската равнина образуват отделни острови сред обработваеми земеделски гори, често незначителни по площ. През ТП ДГС „Болярка” – Велико Търново преминава река Янтра и притоците ѝ (Дряновска, Росица, Белица и Негованка). Територията е разделена на три ГСУ разположени във два флорестични района – Източен Предбалкан и Централна Стара планина. Разнообразието на релефа, почвените характеристики и климата обуславят значително биологично разнообразие. Горските екосистеми в района са много ценни в икономически, екологичен и социален аспект, тъй като

поддържат богат растителен и животински свят и имат важна водорегулиращи, противоерозионни, рекреационни и естетически функции.

Основната част от горите на територията на ТП ДГС „Болярка” – Велико Търново са включени в различните категории ВКС. В някои случаи един и същи подотдел попада в повече от една консервационна стойност. Това прави гората в този подотдел особено значима за поддържане и повишаване на всички идентифицирани консервационни стойности. В такива случаи се прилагат препоръките и ограниченията за стопанисване и мониторинг, които имат най-строг режим по отношение на прилагането на горскостопанските дейности.

По време на процеса на идентификация на ГВКС за територията на ТП ДГС „Болярка” – Велико Търново, екипът работи в тясно сътрудничество с ръководството на горскостопанската единица. Ръководния състав е преминал теоретично обучение за основните принципи по прилагането на методиката на Националното ръководство по определяне, управление и мониторинг на гори с висока консервационна стойност.

През периода на проучванията са проведени консултации с представители на местните власти и сдружения за определяне на значимите за местните общности горски територии и съгласуване на режимите за стопанисване. По време на срещите те са информирани за проучването и за основните принципи на горите с висока консервационна стойност и е потърсено тяхното мнение относно възможностите за прилагане.

ВКС 1. Разнообразие от видове

При определянето на тази ВКС се прави оценка на управлението на ТП ДГС „Болярка” – Велико Търново свързано с опазването на биологичното разнообразие и защитените територии и зони. Извършва се инвентаризация на важните за района видове с природозащитна стойност, както и въздействието на лесовъдските дейности върху тях и техните местообитания.

На национално ниво в ръководството за страната са определени следните компоненти:

- Защитени територии и защитени зони
- Застрашени, изчезващи и ендемични видове
- Критични концентрации на видове

ВКС 1.1 ЗАЩИТЕНИ ТЕРИТОРИИ

В България за ГВКС се смятат всички защитени територии и зони, както следва:

1. Горски територии в резервати, поддържани резервати, национални паркове, защитени местности, природни забележителности, обявени по ЗЗТ;

2 Горски територии в природни паркове, попадащи в зони предназначени за опазване на биологичното разнообразие, определени с планове за управление по реда на ЗЗТ или паркоустройствените проекти по реда на Закона за горите (ЗГ);

3. Горски територии, в природни паркове които нямат устройствени документи;

4. Горски територии попадащи в защитени зони обявени по реда на Закона за биологичното разнообразие (ЗБР) – Натура 2000 зони

На територията на ТП ДГС „Болярка” – Велико Търново има обявени 12 защитени територии (ЗТ), които отговарят на т.1 от ВКС 1.1. По смисъла на Закона за защитените територии, категориите ЗТ са както следва: две като природни забележителности (ПЗ) и десет като защитени местности (ЗМ),

Подробни данни за защитените територии в ТП ДГС „Болярка” – Велико Търново са посочени в Таблица 1.

Таблица 1. Данни за защитените територии, обявени по реда на ЗЗТ, попадащи в границите на ТП ДГС „Болярка” – Велико Търново

Защитена територия	Площ /ха/	Отдел/подотдел	Землище	Заповед за обявяване	Заповед за прекатегоризация	Цел на обявяване
1.ПЗ „Момин скок”	0,2 ха	551 „4”	с. Михалци	Обявена със Заповед № 3796 от 11.10.1965 г. На МГГП В границите на защитената територия се забранява: 1. Всякакви дейности, които водят до повреждане или унищожаване на дърветата. 2. Късане и зкореняване на растенията. 3. Влизане, преминаване или паркиране на МПС. 4. Разкриване на кариери, провеждане на минногеоложки и други дейности, с които се изменя естествения облик на местността или водния и режим.		Опазване на водопад

				5. Извеждане на сечи освен санитарни. 6. Всякакво строителство.		
2.ПЗ ”Каньон на р. Негованка и Еменска пещера”	23,4 ха.	550 а, б, в,д ; 551 р, 9,10;	с. Емен; с. Михалци	Заповед No.880 от 25.11.1980 г. В района на ПЗ се забраняват: 1. всякакви дейности, като нараняване на стъблата, чупене на клоните и други които биха довели до повреждане на дърветата. 2. Късането или изкореняването на растенията. 3. Безпокоенето на дивите животни или вземането на техните малки или яйцата им, както и разрушаването на гнездата и леговищата им. 4. Преминаването и паркирането на моторни превозни средства. 5. Пашата на домашни животни.		За запазване на характерни карстови образowania (пещери, скални ниши и др.) със специфична растителност и животински свят в района на Средния Предбалкан.

				6. Разкриването на кариери, провеждането на минногеоложки и други дейности, с което се повреждат или изменят както естествения облик на местността, така и на водния ѝ режим.		
3.ЗМ „Буферна зона на резерват Савчов чаир”, ЗМ”Главит е”	210, 7 а.	41 а, б, в, г, д, е, ж, з, и, к, л, м, 1, 2, 3, 4, 5; 42 а, б, в, г, д, е, ж, з, и, к, л; 43 д, е, ж, з, и, к, л, м, н, о, 2; 44 д, е, ж, з, ц; 45 ж, з, и, к, л, м, н, р, 2 ;	с. Войнежа	Заповед № 311 от 10.04.1986 г. на КОПС. В района на буферната зона се забраняват: 1. Строителството на сгради и пътища от републиканската пътна мрежа. 2. Разкриване на кариери, промяна на водния режим и естествения облик на местността. 3. Използването на химични средства за растителна защита. 4. Лагеруване и палене на огън извън определените места. 5. Ловуване.		Буферна зона около резерват “Савчов чаир”.

				6. Залесяване с неприсъщи за района дървесни видове. В границите на Буферната зона се разрешават: 1. Извеждането на сечи предвидени в горите със специално предназначение. 2. Провеждането на ловностопански мероприятия. 3. Паша на домашни животни /без кози/ в определените с лесоустройствения проект, пасищни площи и в поземления фонд. 4. Косене на сено.		
4.3М „Преображенски манастир”	28,7 ха.	541 в1,н,ч,ш ,щ,2;546 а,б,в,1,2	с. Самоводен е	Заповед № 3039 от 03.10.1980 г. на МГОПС като Природна забележителност. В района на ЗТ се забраняват: 1. Сеченето, кастренето и повреждането на дърветата, а също така късането и	Прекатегоризирана в ЗМ със Заповед № 1307 от 27.12.2002 г. на МОСВ	За опазване на естествено находище от дървовидна леска в местността “Преображенски манастир” в землището на с. Самоводене.

				изкореняването на всякакви растения. 2. Пашата на добитък през всяко време. 3. Преследването на диви животни, птици и техните малки и развалянето на гнездата или леговищата им. 4. Разкриване на кариери за камък, пясък или пръст, увреждането или изменението на естествения облик на местността, включително и на водните течения. 5. Чупенето, драскането и повреждането по какъвто и да е начин на скалните и земните образувания, на сталактитите и другите формации в пещерите. 6. Извеждането на голи и интензивни главни сечи.		
5.3М „Дервента”	5,3 ха.	541 у; 546 а, б;	гр. Велико Търново; с. Самоводене	Заповед № 2344 от 26.05.1971 г. на	Прекатегоризирана в 3М	

				МГОПС като Историческо място	със Заповед №1323 от 27.12.2002 г. на МОСВ	
6.3М „Николинс ки кладенец”	0,2 ха.	297 у2,ф2;	с. Ветренци	Заповед № 2109 от 20.12.1984 г. на КОПС като Природна забележителност. В границите на ЗТ се забраняват: 1. Всякакви дейности, които нараняват стеблата, кастрене, чупене на клони и други, които довеждат до повреждане на дърветата. 2. Късане или изкореняване на растенията. 3. Паша на домашни животни. 4. Влизане, лагеруване, преминаване или паркиране на моторни превозни средства. 5. Безпокоене на дивите животни и вземане на техните малки или яйцата им, както и разрушаване	Прекатегори зирана в ЗМ със Заповед № 1306 от 27.12. 2002 г. на МОСВ	За опазване на находища на редки за науката и стопанството видове.

				на гнездата и леговищата им. 6. Разкриване на кариери, провеждане на минногеоложки и други дейности, с които се поврежда или изменя както естествения облик на местността, така и на водния ѝ режим. 7. Извеждане на сечи, освен огледни и санитарни. 8. Всякакво строителство.		
7.3М „Богданов дол”	3,1 ха.	502 с2;	с. Коевци	Заповед № 3796 от 11.10.1965 на МГТП и Заповед № 880 от 25.11.1980 г. на КОПС и Заповед 283 от 04.05.1979 г. В района на ЗТ се забраняват: 1. Кастренето и повреждането на дърветата. 2. Късането и изкореняването на растенията. 3. Безпокоенето на дивите животни и вземането на техните	Прекатегоризирана в ЗМ със Заповед № РД-1312 от 27.12. 2002 г. на МОСВ	За опазване на находище от божур в м. «Богданов дол», землище на с. Коевци.

				малки или яйцата им, както и разрушаването на гнездата и леговищата им. 4. Разкриването на кариери, провеждането на минно-геоложки и други дейности, с които се повреждат или изменят както естествения облик на местността така и водният ѝ режим. 5. Повреждането на скалните образувания и драскането по стените на пещерите. 6. Безконтролното посещение на пещерите. Извеждането на сечи освен огледни и санитарни.		
8.ЗМ „Косово”	177, 0ха	302 а, б, в, г, д, е, ж, ж2,з,з1, и,и1,к,к1,л,л1,м1,1;303 а1,б1,в1, г1,ж,з,з1	с. Ветренци	Заповед № 287 от 04.05.1979 г. на МГГП като Историческа месност.(Заповед 2344 от 26.05.1971 г. на МГОПС) В района на ЗТ се забраняват:	Прекатегоризирана в ЗМ със Заповед № 1318 от 27.12.2002 г. на МОСВ	За опазване на природата в местности свързани с национално освободително движение.

		,и,и1,к,к 1,л,л1,м, м1,н,н1, о1,п,п1, р,р1,с,с1 ,т,т1,у,у 1,ф,х,ц, ч,ш,щ,ю ,я,1; 304 а1,б1,е, ж,з,и,к,л ,м,н,о,п, р,с,т,у,ф ,х,ц,ш,щ ,ю,я;	1. Провеждането на сечи, освен санитарни и ландшафтни с оглед подобряване на санитарното и ландшафтно състояние на обектите. Стопанисването да се извършва съгласно устройствените проекти за отделните обекти, при максимално запазване на природната обстановка, при която са се развили историческите събития. 2. Пашата на домашния добитък през всяко време. 3. Откриване на кариери, къртене на камъни, вадене на пясък, изхвърляне на сгурия и други промишлени отпадъци, както и всякакви други дейности, чрез които се нарушава или загрозява природната обстановка около тях.	
--	--	---	--	--

9.3М „Манастир ското”	24,0 ха	206 а2,в2,г2, д2,е2,ж2 ,з2,и2,к2 ,л2,м2,н 2,о2;	с. Капиново	Заповед №158 от 04.03.1985 г. на КОПС като Историческо място. В района на ЗТ се забраняват: 1. Паша на домашни животни. 2. Преследване на диви животни, вземане на техните яйца или малки и разрушаване на гнездата и леговищата. 3. Кастрене и повреждане на дърветата. 4. разкриване на кариери, провеждане на минно-геоложки и други дейности, с които се повреждат или изменят, както естествения облик на местността така и водния ѝ режим. 5. Извеждане на сечи, освен огледни и санитарни. Заповед № 25/09.01.1989 г. на КОПС	Прекатегори зирана като ЗМ със Заповед № 1308 от 27.12.2002 г.	За защита на местност свързана с историческото минало на страната ни.
10.3М „Студен кладенец”	2,7 ха	89 ц				

11.3М”Комитските дупки”	1,2 ха	445 п2,ш3		В района на ЗТ се забраняват: 1. Паша на домашни животни. 2. Преследване на диви животни, вземане на техните яйца или малки и разрушаване на гнездата и леговищата. 3. Кастрене и повреждане на дърветата. 4. Разкриване на кариери, провеждане на минно-геоложки и други дейности, с които се повреждат или изменят, както естествения облик на местността така и водния й режим. 5. Извеждане на сечи, освен огледни и санитарни.		За защита на местност свързана с историческото минало на страната ни.
12.3М”Река Веселина”	55,3 ха	591 а3,б3,и4 ,к3,л3,н 4,о3,о4, р3,т4,у2 ,у4,ф2, х2,ц2,ш 1,ш4, я2;		Заповед №РД-1312/27.12.2002 г. на МОСВ		

				Заповед №РД- 359/04.05.2012 г. на МОСВ		
--	--	--	--	---	--	--

Списък на вековни дървета на територията на ДГС Болярка

№	Дървесен вид	Номер на документа	Дата	Населено място	Община	Възраст, години	Височина, м	Обиколка, м
1467	Орех	Заповед № 851	10.08.1983	с. Вишовград	Павликени	200	20	4
1468	Дъб	Заповед № 851	10.08.1983	с. Вишовград, ГС Велико Търново, 453-д	Павликени	200	13,50	2
1597	Зимен дъб	Заповед № 450	25.04.1984	с. Вонеща вода, м.	Велико	300	18,50	3,40
1624	Зимен дъб, "Филип Топовия дъб"	Заповед № 1042	30.11.1984	с. Вонеща вода, м.	Велико	500	10	4,80
1694	Летен дъб	Заповед № 1241	22.11.1985	с. Вонеща вода	Велико	200	16	2,10
1695	Летен дъб	Заповед № 1241	22.11.1985	с. Вонеща вода, кв.12, пл.№38 двора на	Велико Търново	250	20	2,50
1838	Летен дъб	Заповед № 44	15.01.1991	гр. Велико Търново,	Велико	280	18	2,70
2005	Летен дъб	Заповед № 843	18.08.2004	гр. Велико Търново, м. Зеленка имот №141011,	Велико Търново	300	40	3,50
2006	Летен дъб	Заповед № 843	18.08.2004	гр. Велико Търново, м. Зеленка имот №141011,	Велико Търново	300	40	3,50
2007	Летен дъб	Заповед № 843	18.08.2004	гр. Велико Търново, м. Зеленка имот №141011,	Велико Търново	300	40	3,50
2008	Летен дъб	Заповед № 843	18.08.2004	гр. Велико Търново, м. Зеленка имот №141011,	Велико Търново	300	40	3,50
2066	Цер	Заповед № 159	09.03.2009	с. Мусина, в частен имот - УПИ-II 116 в кв.	Павликени	над 100	25	1
2276	Бяла черница	Заповед № РД-328	03.05.2023	с. Росица, имот с идентификатор	Павликени	150	11	4.3

Съгласно последните действия по изграждането на Национална екологична мрежа на територията на страната, към ВКС1.1. т. 4 по смисъла на Закона за биологичното разнообразие има идентифицирани 9 защитени зони по Директива 92/43/ЕЕС(Директива за местообитанията)– Решение № 122/02.03.2007 г.

33 „Търновски височини” – BG0000213 – 2632,0 ха

33 „Емен” - BG0000216 – 476,4 ха

33 „язовир Стамболийски” - BG0000275 – 1358,3 ха

33 „Беленска гора” - BG00002281 – 902,5 ха

33 „Студена река” - BG0000233 – 35,9 ха

33 „река Янтра” - BG0000610 – 767,7 ха

33 „река Белица” - BG0000281 – 314,4 ха

33 „река Росица” - BG0000609 – 235,8 ха

33 „Дряновска река” BG0000282 – 19,1 ха

Важно е обаче да се отбележи наличието на една защитена зона, свързана с територията на стопанството. Тя е BG0000399 - Българка, която граничи с територията на ТП ДГС „Болярка” – Велико Търново , но не попада в неговите граници. Тя е приета с Решение № 122 от 02 март 2007 г. на Министерски съвет за приемане на списък на защитените зони за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна и местообитанията на птиците и е определена като потенциална защитена зона.

В Приложение към настоящият документ са посочени списъците подотелите от стопанството, които влизат в границите на Защитени зони по НАТУРА 2000.

Поетите ангажименти на Р България по изпълнението на Директива 409/79 и Директива 92/43 и съгласно прякото действие на двете директиви, посочените по-горе проекто защитени зони подлежат на превантивни мерки на опазване и защита. Предвидените лесовъдски дейности на териториите на проекто защитените зони трябва стриктно да следват изискванията на Закона за биологичното разнообразие за превенция и поддържане на благоприятно природозащитно състояние на видове и местообитания.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА СТОПАНИСВАНЕ

1. Да се извършват горскостопански дейности само съгласно Плановете за управление на защитените територии или зони, описани по-горе, и техните буферни зони.
2. В случаите, когато няма приети планове за управление на съответните защитени територии или зони, до изготвянето на такива стопанисването се извършва съгласно ЗЗТ и заповедта за обявяване, като са в сила следните допълнителни ограничения:
 - Не се извеждат голи сечи, с изключение в интензивните горски култури;
 - Не се подменя основния дървесен вид.
 - Да се определят стойностите, които се съхраняват със създаването на защитените територии или зони, посочени в целите в заповедите за обявяване и да се оценят доколко режимите и горскостопанските дейности запазват или увеличават тези стойности.
 - Горските стопани трябва да са уверени, че в горскостопанската единица няма стопански практики, които оказват отрицателно въздействие върху съществуващи или предложени за обявяване защитени територии или зони.
3. Да се проверява периодично за създаването на нови защитени територии или зони, или за предложения за създаването им, които потенциално могат да бъдат повлияни от горскостопанските дейности.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

1. В плановете за управление на защитените територии или зони е посочена системата за мониторинг, който е необходимо да се извършва. Горските стопани трябва да идентифицират онези показатели, които касаят наблюдението върху горскостопанските дейности и да извършват мониторинга съгласно посочените схеми, срокове, критерии и методи на оценка.

2. В случаите когато няма приети планове за управление на съответните защитени територии или зони, стопанисващите гората трябва да влязат във връзка с управата на защитените територии или зони, служителите на които са длъжни да следят заедно с горските стопани за неблагоприятни въздействия върху ВКС на защитените територии. Съвместно с управленските органи на съответните територии или зони (или РИОСВ) трябва да се определи режима на мониторинг на стандартните процедури и индикаторите, с цел предотвратяване на отрицателните въздействия на дейностите в горскостопанската единица върху ВКС на защитените територии. За пример могат да се вземат въздействия върху количеството или качеството на водите, нарушаване на миграционни пътища на дивите животни, повишаване на риска от пожари.

Обосновка

Горите могат да бъдат определени като местообитание от значение за редица редки и застрашени видове гръбначни, безгръбначни животни и растения, но за горските стопани е трудно да се идентифицират многобройните застрашени видове и да се установи наличието на такива на територията на горското стопанство. С информацията с която се разполага към момента е трудно да се определят и праговите числености на популациите или праговите стойности на разнообразието, чрез които се проявява ВКС 1.2. Подобни количествени анализи биха могли да бъдат направени по отношение на малък брой групи организми (напр. птици). В тази ВКС са включени както гори – находища на застрашени и изчезващи видове, така и гори, с естествени характеристики, представляващи потенциално такова местообитание. Това се налага поради рядкостта на видовете, както и заради нуждата от опазване на местообитания от критично значение за тези и др. видове. Ето защо в настоящото ръководство се предлага за определянето на тази стойност да се ползват местообитания на индикаторни видове, посочени в приложен списък към ръководството – Приложение 1. Списъкът е разработен на основата на Червения списък на IUCN с използвани категории „критично застрашен“ и „уязвим“, Червената книга на НРБ, том I и II, Атлас на ендемичните растения в България, както са включени и видове, които са от значение за цялостното функциониране на екосистемите в локален мащаб. Представеният списък подлежи на периодично ревизиране, във връзка с промяната на статуса на отделните видове.

Определение, критерии и праг

ВКС носят териториите от горскостопанските единици, в които се среща всеки вид от Приложения 1А и 1Б към ръководството. Това са видове с толкова голяма консервационна значимост, че е достатъчно наличието на един такъв вид, постоянно обитаващ горскостопанската единица, за да представлява тя ГВКС. Горските територии, включващи местообитания на видовете, включени в Приложения 1А и 1Б към ръководството са ГВКС.

Препоръки и указания за стопанисване на ВКС1.2

1. Необходимо е извършването на периодични консултации със специалисти за установяване на потенциалното присъствие на малко познати, но застрашени, изчезващи или ендемични видове на територията на горско стопанство Болярка.

2. За всеки вид с висока консервационна стойност (ВКС) да се определи ключовата информация. Тя трябва да включва: сегашно състояние (популация и разпространение) в страната и в локален контекст (в някои случаи, видове с по-ниско консервационно значение може да са важни в локален контекст); основни тенденции и заплахи; въздействия на стопанисването. Информацията трябва да се отнася за конкретната ГВКС, но трябва да се съобразява и с другите места в района където се среща вида.

3. В зоните, определени съгласно праговете посочени в Приложение 1 се извършват само меро-приятията, предвидени в Националните планове за действие на вида (НПДВ), където са налични.

4. При липса на НПДВ за вида, заради който е определена конкретната ВКС, до утвърждаването на такъв се изготвя план за стопанисване на ГВКС, който се съобразява със специфичните изисквания на идентифицираните ВКС. Планът за стопанисване се изготвя задължително с участие на експерт по съответния на конкретната ВКС вид.

- Трябва да се изготвят специфични предложения за стопанисване за всяка територия носеща ВКС (с наличие на някой от индикаторните видове). Да се изготви дългосрочен план за стопанисване на всяка ГВКС, който се съобразява със специфичните изисквания на идентифицираните индикаторни видове с ВКС, основано на оценка и категоризиране на местообитанията. Възможностите за стопанисване включват, но не се ограничават до: мерки за възстановяване; активно стопанисване; строга защита. Например, може да се окаже удачно да се отбележат и вземат предвид при планирането и стопанисването) Някои ключови защитени територии; Територии, които поддържат свързаността на ландшафтно ниво; Територии, които осигуряват запазването на определени свойства на местообитанията, например наличие на стояща мъртва дървесина и хралупести дървета или опазване на крайречни зони.

- В контекста на стопанисването ГВКС могат да възникнат и други възможности. Препоръчително е да се направи консултация със специалисти в процеса на инвентаризация и планиране на стопанисването на ГВКС.

- Предложенията за стопанисване трябва да се интегрират в по-широкия процес на планиране. Горските стопани трябва да са уверени, че мерките действително се прилагат, например чрез смяна на процедурите на действие и провеждане на обучение, което да осигури спазването на промените. Обучението да е насочено към персонала, който участва в горскостопанските мероприятия. Обучението трябва да запознава с ограниченията предизвикани от наличието на ВКС и мерките за опазване и повишаване на тези стойности.

Препоръки и указания за мониторинг на ВКС1.2

1. Трябва да се разработят индикатори и план за провеждане на мониторинг и те да се прилагат на практика. Примери за ключови индикатори за мониторинг:

- Специфични популации на диви видове и тенденции на разпространението, пространственото разпределение и срещаемостта им в горското стопанство;
- Запазване на обхвата, качеството и свързаността на местообитанията;
- Проверка на планирането преди предприемането на действия;
- Други количествени данни, например получаване на информация за ловуването от горските стражари.

2. Горският стопанин трябва да е запознат с промените в опазването на ВКС на ландшафтно и национално ниво. 20 Определяне, стопанисване и мониторинг на гори с висока консервационна стойност в България.

3. Когато ВКС включва части от естествени екосистеми, които се намират в значително променен ландшафт, трябва да се провежда мониторинг на признаците, които помагат за запазване на тези ВКС в границите на ландшафта (например коридори и буферни зони).

Растителни видове с разпространение на територията на ТП ДГС „Болярка“, включени в Приложение 1 към Националното ръководство

1. Снежно кокиче (*Galanthus nivalis* L.)

Многогодишно луковично растение. Луковицата сферична до яйцевидна 1-1,5 см. в диаметър, с доста плътна обвивка от сухи стари листа. Стеблото достига до 20 см.

еднакво дебело в горната и долната си част, на върха си носи един увиснал надоло

цвят, в основата на който е развит ципест зеленикав лист прикрепен с влагалище

Листата приосновни обикновено две, плоски линейни в горната си част по широки на върха тъпи, със синкав восъчен налеп. Околоцветника фуниевиден или звънчевиден, от

6 листчета: външните 3 бели, доста големи, почти елиптически малко или повече

разперени. Вътрешните почти двойно по-малки, удължено обратно сърцевидни, почти

плоски докосващи се едно до друго, със зелено петно на върхната част. Зрелият плод

месест, жълтозелен, отваря се с 3 надлъжни шева. Семената елипсовидни с роговиден придатък.

Цв. I-IV

Видът фигурира в Червената книга на Р. България (Велчев;1984) в категорията – **застрашен**. В Червените списъци на висшите растения и гъби в Р. България в категория **ЕН**, както и в **приложение III на ЗБР**

На територията на ТП ДГС „Болярка” – Велико Търново се среща в отдели:

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА СТОПАНИСВАНЕ

Инвентаризиране и картиране на находищата на вида в границите на парковата територия е препоръчително да се извършва през пролетта: март - април. Дейностите могат да се извършват от служителите на ТП ДГС „Болярка” – Велико Търново.

Мероприятията по маркиране на лесосечния фонд в установените находища на снежното кокиче, да се провеждат през месец март - април - по време на цъфтежа му. Дърветата в съседство с находищата се запазват и не подлежат на сеч. При дейностите да се внимава да не се нараняват корените на оставащите дървета.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Проверка състоянието на находищата на вида (ежегодно) – брой индивиди в горскостопанска единица.

Да се извършва предварително планиране и оценка на лесовъдските мероприятия, преди началото на дейностите в близост до находищата на вида, с цел да не се нарушат условията на средата.

2. Елвезиево кокиче (*Galanthus elwesii* Hooker f.)

Многогодишно луковично растение. Стъблото достига 20 см. На върха си носи един увиснал надолу цвят, в основата на който е развит ципест зеленикав лист прикрепен с влагалище. Околоцветните листчета шест: три външни бели (от 15 до 25 мм) разперени, лъжичковидни, вътрешните три почти два пъти по- малки, докосващи се едно в друго със зелено петно на върхната и приосновната част.

Цъфти I-IV; плодоноси V-VI.

Из храсталаци, гори и скални поляни в низинния, буковия и дъбовия пояси.

Видът фигурира в Червените списъци на висшите растения и гъби в Р. България в

Категория **EN**, както и в **приложение III на ЗБР**

На територията на ТП ДГС „Болярка” – Велико Търново се среща в отдели:

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА СТОПАНИСВАНЕ

Инвентаризиране и картиране на находищата на вида в границите на горското стопанство. Мероприятията по маркиране на лесосечния фонд в установените находища на елвезиево кокиче, да се провеждат през месец март - април - по време на цъфтежа му. Дърветата в съседство с находищата се запазват и не подлежат на сеч. При дейностите да се внимава да не се нараняват корените на оставащите дървета.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Проверка състоянието на находището на вида (ежегодно) – брой индивиди, определяне на възрастовата структура на ценопопулацията (брой цъфтящи или плодоносещи индивиди), здравословно състояние (наличие на повреди или вредители).

Други растителни видове с природозащитна стойност, установени на
територията на ТП ДГС „Болярка” – Велико Търново

1. Балканска пищялка (*Angelica pancicii* Vandas)

Дву – или многогодишно растение. Коренището вретеновидно, напречно набраздено в горната си част, тъмнокафяво до черно. Стеблото 80 – 200 см. високо, в основата и средата неясно, нагоре с постепенно открояващи се ребра и плитки бразди, кухо, разклонено в горната си половина, неподуто във възлите, в по горната си част матовозелено с виолетов оттенък. Листата на 4-12 см. дръжки, яйцевидни, просто до двойно перести, с големи подути влагалища неравномерно остро назъбени, зъбчетата с осилче, върхния дял несиметрично дву или триделен, низбягващ по жилката. Сложният сенник щитовиден с обвивка от тясно ланцетни опадващи(рядко запазващи се) ципести листчета. Сенниците с ципести ланцетни на върха силно заострени прицветници. Чашелистчетата люспести, триъгълни. Венчелистчетата широки, клуновидно завити навътре, бледорозови с една жилка по средата. Плодовете широко елипсовидни, силно сплеснати, голи. Мерикарпите с три успоредни груби ребра и 4 плитки бразди по външната страна, страничните ребра ципесто крилати. Каналите три - четири.

Разпространено по влажни места край планински потоци и реки.

Цв. VII – VIII; Пл. VII – IX

Балкански ендемит.

Видът фигурира в Червената книга на Р. България (Велчев;1984) в категорията – **застрашен**. В Червените списъци на висшите растения и гъби в Р. България в категория **EN**, както и в **приложение III на ЗБР**

На територията на ТП ДГС „Болярка” – Велико Търново е установен в поречията на някои по – високо разположени реки.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА СТОПАНИСВАНЕ

Опазване на местообитанията на вида, чрез ограничаване на горскостопанските мероприятия в крайречните съобщества.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Проверка състоянието на находищата на вида (ежегодно) – брой цъфтящи или плодоносеци индивиди в горскостопанска единица.

2. Недоразвит лимодорум (*Limodorum abortivum* (L.) Schwa

Многогодишно тревисто растение, геофит. Сапрофитно растение с тъмновиолетово стъбло. Високо до 80 см с недоразвити листа. Съцветието е рядко гроздовидно. Цветовете са едри, дву устни с шпора. Среща се в просветлени гори и храсталаци.

Видът е включен в приложение III на Закона за биологичното разнообразие и в Червена книга на България т. 1 с категория рядък.

На територията на ТП ДГС „Болярка” – Велико Търново е установен в насажденията

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА СТОПАНИСВАНЕ

Инвентаризиране и картиране на потенциалните находищата на вида в границите на горското стопанство. Дейностите могат да се извършват от служителите на ТП ДГС „Болярка” – Велико Търново. При установяване наличието на вида, при провеждане на лесовъдските мероприятия да не се нанасят механични повреди на индивидите.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Проверка състоянието на находището на вида (ежегодно) – брой индивиди и здравословно състояние на популацията за всяка горскостопанска единица.

3. Есенен спиралник (*Spiranthes spiralis* (L.) Chevall.

Многогодишно грудково растение. Стъблото до 20 см високо, без листа, с къси ланцетни влагалища. Листата събрани в приосновна розетка. Съцветието клас със спирално завита ос, жлезисто, пухесто, едностранно. Цветовете дребни, бели, отвън зеленикави.

Устната дълга, колкото другите листчета, ресничесто кръгло назъбена, отпред врязана.

Плод-кутийка.

Цъфти VIII-IX ;плодоноси IX-XI

По тревисти, умерено влажни до сухи поляни , не много често ,най-вече в предпланините и долният планински пояс.

Видът е в Червената книга на Р. България (Велчев;1984) в категория – **рядък**. В

Червените списъци на висшите растения и гъби в Р. България в категория **VU**, както и в **приложение III на ЗБР**

На територията на ТП ДГС „Болярка” – Велико Търново се среща в отдели:

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА СТОПАНИСВАНЕ

Инвентаризиране и картиране на потенциалните находищата на вида в границите на горското стопанство. Дейностите могат да се извършват от служителите на ТП ДГС „Болярка” – Велико Търново .Преустановяване на лесовъдските дейности в съседните на местообитанието на вида горскостопанските единици.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Проверка състоянието на находището на вида (ежегодно) – брой индивиди и здравословно състояние на популацията за всяка горскостопанска единица.

4. Обикновена пърчовка (*Himantoglossum caprinum* (Bieb.) Sprengel

Многогодишно грудково растение, високо до 80см. Съцветието класовидно. Пет околоцветни листчета събрани в шлем, виолетовобели с виолетови жилки и често на върха си виолетови, отвътре с пурпурни точки. Устната тъмнозеленикава, често с пурпурен ръб. Страничните и дялове сърповидно извити, средният дългнесто линеен 4-9 см дълъг.

Цъфти IV-VII; плодоноси VII-VIII

В храсталаци, светли гори, поляни, лозя, от низините до към 1000 м надм.в.

Видът е в Червената книга на Р. България (Велчев; 1984) в категория – **рядък**. В

Червените списъци на висшите растения и гъби в Р. България в категория **EN**, както и в **приложение III на ЗБР Бернска конвенция; CITES**

На територията на ТП ДГС „Болярка” – Велико Търново се среща в отдели: ...

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА СТОПАНИСВАНЕ

Инвентаризиране и картиране на потенциалните находищата на вида в границите на горското стопанство. Дейностите могат да се извършват от служителите на ТП ДГС

„Болярка” – Велико Търново .Преустановяване на лесовъдските дейности в съседните на местообитанието на вида горскостопанските единици.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Проверка състоянието на находището на вида (ежегодно) – брой индивиди и здравословно състояние на популацията за всяка горскостопанска единица.

Животински видове включени в Приложение 1 към Националното ръководство, установени на територията на ДГС „Болярка”

1. Кафява мечка (*Ursus arctos*)

Защитен вид, включен в Червена книга на България т. 2 с категория рядък. Застрашен от изчезване в европейски мащаб. У нас видът е с разпокъсано разпространение, основно в Рила, Пирин, Славянка, Западни Родопи, Централна и Източна Стара планина.

Видът е установен на територията на ТП ДГС „Болярка” – Велико Търново и обитава основно южните и югозападните части на стопанството в близост до границата на ПП ”Българка” (напр. в района селцата от землището на с. Вонеща вода). Има данни за присъствие на вида в следните отдели: ...

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

В отделите, където е установен вида, да не се извършват голи сечи и реконструкции и да се оставят без никакви сечи отделите с леговища, в които евентуално видът се размножава /плюс буфер от 200 метра/. Необходимо е точно идентифициране на леговищата за размножаване. Също така в посочените по-горе отдели да не се позволява мащабно строителство и развитие на инфраструктури, вкл. на спортни и туристически комплекси.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Установяване на точните местонахождения на леговищата и дългосрочен мониторинг на броя на мечките.

2. Видра (*Lutra lutra*)

Защитен вид, включен в Червената книга в категория “Застрашен” и в Световната Червена книга като “Близко застрашен”. Обитава предимно реки, богати на риба, с незамръзващи бистри и незастояли води, с обрасли с растителност брегове. Също езера,

блата, изкуствени водоеми. Леговището обикновено се намира в стръмен бряг и има вход под водата.

На територията на ТП ДГС „Болярка” – Велико Търново е рядък вид, който се среща по постоянните водни течения.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

Да не се допускат случаи на браконьерски отстрел на видри, което е практика на много места в страната. Да не се секат крайречните дървета и да се допускат мероприятия по т.н. “почистване” и коригиране на речните корита.

На места където е необходимо да се възстанови крайречната растителност. Опазване на рибните ресурси. При наличие на известни обитаеми леговища да се осигури спокойствие в съответния речен участък, като на по-малко от 300 м от леговището да не се провеждат никакви мероприятия.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Да се установят броя на наличните размножаващи се семейни групи от вида и да се мониторира числеността им. Могат да се ползват и следите, видровите пътечки и екскременти, като указание за присъствие на вида.

3. Черен щъркел (*Ciconia nigra* L.)

Обитава обширни широколистни, смесени и иглолистни гори или скални комплекси, предимно в ниските части на планините и в равнините. Гнезди на дървета с височина 6-30 m, но по-често в скални ниши, козирки, и цепнатини. Храни се с дребна риба, земноводни, змии и др, главно покрай чисти и богати на риба реки, както и около рибарници, язовири и др.

Застрашен вид, включен в Червена книга на България, том 2.

На територията на ТП ДГС „Болярка” – Велико Търново гнездят 6-8 двойки - установен през гнездовия период в следните отдели:.... В защитената зона по Натура-2000 “Търновски височини” се посочва че гнездят 8 двойки (стандартен формуляр на защитената зона: в www.natura2000bg.org) .

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

Опазване на старите горски участъци. Опазване чистотата на реките и рибните ресурси. Осигуряване на зони на спокойствие около гнездата и местата за хранене.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Необходимо е да се записват всички наблюдения на вида през гнездовия период и да се следи за евентуални концентрации на вида по течението на р. Янтра и в други райони по време на миграционния период.

4. Скален орел (*Aquila chrysaetos*)

Много рядък вид у нас, включен в Приложение 1 на Директивата за птиците на ЕС и в Червената книга на България /застрашен/. Гнезди на скали и на стари дървета - най-често дъбове или борове. На територията на ТП ДГС „Болярка” – Велико Търново през размножителния период е наблюдаван в отдели: ...

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

В отделите, където са е установени двойки през гнездовия период, да се не се извеждат интензивни сечи – голи сечи и възобновителни сечи на големи площи. За отделите, в които са идентифицирани гнезда да не се провеждат сечи в радиус не по-малък от 700 м около гнездото през гнездовия период от 1.04 до 31.07. Извън този период зоната около гнездото в която не се водят сечи е с радиус не по-малък от 250 м. При окончателни фази на възобновителни сечи да се оставят единични или групи дървета от предходното насаждения.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Картиране на гнездящите в ДГС двойки /в периода 10.05.-31.07./ и ежегоден мониторинг на съответните отдели за присъствието на вида. Наблюденията на гнездата да се провеждат с мощна зрителна тръба от разстояние на по-малко от 800-1000 m.

5. Горски бекас (*Scolopax rusticola* L.)

Като прелетна птица преминава през март-април, а наесен – през септември, но главно през октомври, като редовно зимува в по-топлите и малоснежни райони на страната. През време на прелета обитава по-влажни места в крайнини на гори, поляни, места с единични групи дървета и храсти, разсадници, обрасли мочурища и околности на водоеми. У нас е много рядък гнездящ вид, разпространен главно в Рила, Пирин, Родопите и Стара планина, по-рядко – и в Странджа. През последните 50 години е драстично намалял у нас както като гнездящ, така и като мигриращ вид.

Рядък вид, включен в „Червена книга на България, том 2.

На територията на ТП ДГС „Болярка” – Велико Търново не е регистриран през гнездовия период, а само по време на миграция. Отдели:

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

Опазването на старите широколистни гори е от първостепенно значение за бекаса.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Да се проведе специализирано търсене за евентуални гнездовища на вида на територията на ТП ДГС „Болярка” – Велико Търново. Най-подходящ за регистрирането на токуващи птици е периода март-април и при установяване на такива, локализирания район да се опази от човешки дейности доколкото това е възможно.

6. Гълъб хралупар (*Columba oenas* L.)

Обитава разнообразни по видов състав стари широколистни, а също смесени буково-иглолистни гори, понякога и скалисти места. Гнезди в хралупи на дървета, много рядко и в скални дупки. **Застрашен** вид, включен в „Червена книга на България, том 2, стр. 121”. У нас е пред прага на изчезване като гнездец, с катастрофално намаляваща численост. Силно зависим от старите гори, с много едри, хралупести дървета.

На територията на ТП ДГС „Болярка” – Велико Търново вероятно се среща в отдели...

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

Да не се допускат стопански дейности в отделите с установено обитаване на вида. Да се опазват старите хралупести дървета, дори и в горски участъци с по-млада гора. Да се оставят повече гори в фаза на старост.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Да се установи евентуалната численост и разпространение на вида на територията на ДГС през гнездовия период и евентуалните места за концентриране през есенно-зимния период.

7. Южен белогръб кълвач (*Dendrocopos leucotos lilfordi*)

Застрашен от изчезване в световен мащаб подвид, среща се само в източните и южните части на Балканския полуостров и в Мала Азия. У нас е защитен, включен в Червената книга, категория “Уязвим”. Предпочитаното местообитание за вида у нас са старите, без човешка намеса букови, буково-елови и буково-смърчови гори в планинските райони. В ТП ДГС „Болярка” – Велико Търново е установена гнездова популация в останали стари букови и елово-букови масиви в южните и средните части на ДГС в отдели: ...

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

В отделите/подотделите/, където е установен вида не се провеждат сечи в периода февруари до началото на юли. Турнусът на сеч на тези насаждения се увеличава поне с един клас на възраст. Лесовъдската намеса трябва да цели създаване на разновъзрастна

структура на гората, което предполага използване на дългосрочни сечи (групово-постепенна, групово-изборна). Интензивността на намесата е не повече от 20% от запаса, като площта на отваряните възобновителни пространства е не по-голяма от един път височината на дървостоя. Задължително се запазват всички стоящи и паднали мъртви дървета, дърветата с хралупи, както и дървета с видими признаци на заболяване и гнилото. Задължително части от насажденията се запазват като острови на старостта (без никакви лесовъдски мероприятия). В отделите не се допуска провеждането на санитарни сечи и събиране на суха и паднала маса с изключение на големи природни нарушения (ветровали, снеголоми). Определен брой съхнещи, хралупести дървета дори се оставят и извън картираните отдели!

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Да се проведат допълнителни изследвания за потвърждаване и доказване присъствието на вида в повече части на ДГС и евентуално откриване на обитаеми хралупи на вида.

8. Червеногуша мухоловка (*Ficedula parva*)

Много рядък вид врабчоподобна птица у нас. Включена в Приложение 1 на Директивата за птиците на ЕС и в новата Червена книга на България. Гнезди в спорадично в стари букови гори, главно в Стара планина. Гнезди в хралупи и полухралупи. В ТП ДГС „Болярка” – Велико Търново установена в отдели/подотдели ...

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА СТОПАНИСВАНЕ

В отделите, където са установени двойки през гнездовия период, не трябва да се извеждат сечи. Поставяне на изкуствени къщички за подпомагане на гнезденето само в горски участъци, където липсват хралупести дървета.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Допълнителни проучвания за прецизиране разпространението и числеността на вида в района.

Животински видове с висок природозащитен статус, установени на територията на ДГС „Болярка”, които не са включени в Ръководството за ГВКС

1. Черен кълвач (*Dryocopus martius*)

Малочислен вид, включен в европейската Директива за птиците. У нас е защитен, рядък вид, включен в „Червена книга на България, том 2, стр. 126”. Обитава стари букови, иглолистни и смесени планински гори до горната им граница; по-рядко нископланински и равнинни гори. Гнезди в стари дървета с хралупи. Люпилото е от 4-5 яйца, мътенето продължава 12-14 дни, а престоят на малките в гнездото 24-28 дни. При загуба на първото люпило прави второ люпило. В стари гори гнездовият участък обхваща 100-300 ха, а в горите с малко количество стари и умиращи дървета – 1000-1600 ха.

На територията на ТП ДГС „Болярка” – Велико Търново гнезди в отдели/подотдели: ...

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

Да се поддържа разновъзрастна структура на буковите и смърчови гори в ДГС. В посочените отдели да не се допускат голи и/или интензивни сечи. При провеждане на лесовъдски мероприятия да се осигури запазването дървета с хралупи, острови на старостта, мъртва дървесина и умиращи дървета.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Да продължат проучванията на разпространението на вида в района чрез изследвания по трансектния метод, съчетани с имитация на позиви. Да се картират гнездовите находища на вида и ежегодно да се следи за тяхното състояние.

2. Сив кълвач (*Picus canus*)

Рядък и малочислен вид у нас, включен в Приложение 1 на европейската Директива за птиците. У нас е защитен, включен в новото издание на Червената книга/под печат/. Среща се в разнообразни горски местообитания- главно в стари букови, дъбови, крайречни и смесени гори.

На територията на ТП ДГС „Болярка” – Велико Търново гнезди в отдели/подотдели : ...

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

Да се поддържа разновъзрастна структура на буковите и смърчови гори в ДГС. В посочените отдели да не се допускат голи и/или интензивни сечи. При провеждане на лесовъдски мероприятия да се осигури запазването дървета с хралупи, острови на старостта, мъртва дървесина и умиращи дървета.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Да продължат проучванията на разпространението на вида в района чрез изследвания по трансектния метод, съчетани с имитация на позиви. Да се картират гнездовите находища на вида и ежегодно да се следи за тяхното състояние

3. Голям ястреб (*Accipiter gentilis*)

Рядък вид, включен в Червената книга на България. Гнезди в разнообразни гори, както в планините така и в равнини, вкл. и горски култури. Предпочита дъбови и крайречни гори. Храни се основно с птици.

На територията на ТП ДГС „Болярка” – Велико Търново гнезди в отдели/подотдели: ...

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

Да се ограничат сечите в отделите/подотделите с установено гнездене на вида.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Да се картират гнездовите находища вида и да се следи за тяхното ежегодно състояние.

4. Шипоопашата костенурка (*Testudo hermanni*)

По външен вид наподобява шипобедрената костенурка, но на задната страна на бедрата няма брадавици и опашката накрая завършва с рогов шип. На дължина достига 37 cm, маса – 6,5 kg. Начинът ѝ на живот е както на шипобедрената костенурка. Среща се само в най-ниските северни части на ДГС, в района около с. Мусина и с. Хотници
Отдели: ...

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

Опазване на нискостъблените дъбови гори главно с южни изложения и на храсталаците е от ключово значение за вида. Също така не бива да се употребяват химически средства за защита в селското и горското стопанство. Случаите на браконьерски улов на костенурки да се наказват строго, както е предвидено по ЗБР. Да не се допуска палене на стърнищата. Да не се разширява съществено съществуващата асфалтирана пътна инфраструктура, защото много често животни от този вид загиват по пътищата.

5. Обикновена блатна костенурка (*Emys orbicularis*)

Карапаксът е маслиненокафяв до черен с множество жълти точки и черти, разположени радиално на плочките. Краката и опашката са черни, осеяни с жълти петна. На дължина достига 25 cm. Обитава предимно застояли води, рядко разливи на реки и напоителни канали. Зимата прекарва заровена в тинята на блатата. Размножаването ѝ започва към края на април и началото на май. След около един месец женската изравя трапчинка на брега на водния басейн и в нея снася 3-12 яйца. Инкубацията им продължава около 100 дни. Ако времето е студено, излюпените костенурчета се заравят в земята и прекарват зимата в сън. Излизат на повърхността на следващата пролет. Храни

се главно с животинска храна – насекоми, червеи, мекотели и сравнително рядко с риба.

Сравнително обикновен вид по р. Янтра и притоците ѝ.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

Не трябва да се разчистват нападалите дървета по бреговете на реките и надвисналите върби и тополи над реката. Не трябва да си изземват инертни материали от реките в района.

6. Благороден елен (*Cervus elaphus*)

Рядък и малоброен у нас, с постоянно намаляваща численост, изчезнал от повечето си находища. В ТП ДГС „Болярка” – Велико Търново числеността на вида е добра.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

Да се контролира строго браконьерството в района. За райони, където няма крайна необходимост, да не се прокарват нови горски пътища тъй като те улесняват браконьерството. Пътища, водещи до обиталищата на вида, които не се планира да се използват за нуждите на ДГС е добре дори да бъдат блокирани с бариери или по друг начин. Да не се изгражда нова пътна, туристическа и спортна инфраструктура. Да не се допуска застрояване на ливадите и горските площи.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Провеждане на ежегодно преброяване на елените в района и определяне на половото съотношение на животните при възможност.

9. Горски прилепи

Всички видове прилепи са защитени у нас и приоритетни за опазване в европейски мащаб по европейската Директива 92/43. Размножават се в кухини и хралупи на стари, често изсъхнали хралупести дървета.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

За опазването им е необходимо в посочените отдели да не се секат старите дървета с хралупи и да се оставят права и паднала мъртва дървесина.

Обосновка

Целта на този елемент е да осигури запазването на гори и горски територии с важни концентрации на видове, които използват дадената горска територия постоянно или само през определено време или в отделни фази от жизнения си цикъл. Тук се включват критични места за размножаване, зимуване и миграции, миграционни маршрути и коридори (по отношение на географската ширина или надморската височина). В тази ВКС могат да бъдат използвани съществуващите системи за определяне на територии с високи концентрации на видове, например Орнитологично важни места, Ботаническо важни места, Херпетологично важни места и т.н.

Примери за важни временни концентрации:

- Концентрации на мигриращи птици
- Концентрации на зимуващи птици (нощувки и др.)
- Гнездовища (колонии на птици)
- Токовища на глухари
- Колонии от прилепи
- Миграции на риби до местата за хвърляне на хайвер
- Сватбовища на елени
- Струпвания на земноводни и/или техните малки във водоеми или места за зимуване
- Концентрации на мигриращи земноводни
- Зимовища на влечуги.
- Струпвания на влечуги на границата гори-открити територии.
- Струпвания на безгръбначни в стариха ралупестидървета, стоящи мъртви и покрити с гниеща дървесина.

Определение, критерии и праг

Списък на индикаторните видове за тази ВКС с техните минимални концентрации в България са посочени в *Приложение 2* към ръководството, като там са посочени и праговете им стойности поотделно за всеки вид. Когато в една гора има значимо постоянно или временно съсредоточаване на видове или е убежище от критична важност, съгласно изискванията на *Приложение 2* към ръководството, тогава гората е ГВКС.

По смисъла на определението за ВКС 1.3 е регистрирана е критична концентрация само за Благородния елен. При него са установени концентрации за вида в сватбовища, намиращи се в посочените отдели: ...;

Препоръки и указания за мониторинг на ВКС 1.3

1. Тази част от управлението на ГВКС включва извършване на периодични наблюдения и анализ на състоянието на гората, чрез теренни наблюдения и разработване

и прилагане на отделна програма за всяка ГВКС. За разработването и прилагането на такава програма може да се наложат консултации със съответните специалисти – експерти по конкретни групи животни или в областта на природозащитата като цяло. Консултации и информация могат да се получат и от съответните институции (поделенията на МОСВ и МЗХ).

2. Програмата за мониторинг трябва да бъде разработена със стандартни оперативни процедури, които да включват ясни индикатори, подходящи за целите на стопанисване. Тя може да се провежда веднъж или повече пъти годишно, ако е необходимо сезонно отчитане, т.е. ако в горскостопанската единица настъпват значими събития само през определени месеци.

3. Примери за ключови мониторингови дейности:

Конкретни тенденции на популациите на дивите животни; Резултати от проучването на качеството на местообитанията; Мнения на (анкети с) местните хора по отношение на промените в състоянието на видовете; Проверки на планирането преди предприемането на действия; Други количествени данни, например писмена информация за лова, предоставена от горските стражари.

4. Когато ВКС включва части от естествени екосистеми, които се намират в значително променен ландшафт, трябва да се провежда мониторинг на признаците, които помагат за запазване на тези ВКС в границите на ландшафта (например коридори и буферни зони).

5. При извършване на мониторинга може да се окаже, че плановите за управление не отразяват реалното състояние на горите, заплахите и тенденциите. В такъв случай трябва да се потърси съвет от специалисти, които да определят дали има пропуски в плановите и дали досегашния модел на стопанисване е критичен за опазването на видовете представляващи ВКС. При установяване на необходимост от промяна към по-строг режим на стопанисване, териториите с наличие на ВКС 1.3 могат да бъдат включени в План за действие за опазване на биоразнообразието в рамките на по-голям ландшафтен обект или могат да бъдат включени в защитени територии.

ВКС 2. Екосистеми и мозайки от екосистеми на ниво ландшафт

ВКС 2 представляват значими горски територии, формиращи ландшафт от регионално и национално значение, в които всички естествено срещащи се видове съществуват при естествени условия на разпространение и обилие. С регионално значение са тези горски територии, които в рамките на региона са единствени по отношение на естествеността,

фрагментарността и подсигуряване на оптимални жизнени популации от всички естествено срещащи се видове. С национално значение са тези горски територии, които са единствени в страната по отношение на естествеността, фрагментарността и подсигуряване на оптимални жизнени популации от всички естествено срещащи се видове.

При определянето на тази консервационна стойност се включват типични ландшафти и тяхното биологично многообразие от района на Старопланинския масив. Горите на територията на ТП ДГС „Болярка” – Велико Търново отговарят на критериите на консервационната стойност, разглеждани в контекста на видовия състав, произхода и пространственото им разположение.

Гора	% Естественост	% Фрагментираност
Рила, Пирин, Стара планина, Родопи	80	5

Тази консервационна стойност е представена на територията на стопанството в следните отдели: 1-144, 146-174, 176-234, 361-409, 503-506, 508-514, 567-574, 591

Препоръки и указания за стопанисване на ВКС 2 1.

Планираните лесовъдски и стопански мероприятия не трябва да водят до намаляване на лесистостта на територията.

2. Да се използват лесовъдски системи, които да поддържат видовото, възрастовото и структурното разнообразие в насажденията и на ниво ландшафт. Да се прилагат природосъобразни и разнообразни лесовъдски системи в съответствие с особенностите на конкретното насаждение.

3. Не по-малко от 5% гори от основно представените горскодървесни видове на територията на горскостопански единици или части от тях, включени във ВКС 2, трябва да бъдат отделяни за превръщане в гори във фаза на старост (Old-growth forests). Подробни препоръки за стопанисване на горите във фаза на старост са дадени в Приложение 4А, т. 15 от Националното ръководство.

4. Да се спазват екологични принципи и практики при планиране и извеждане на лесовъдските мероприятия. При провеждане на лесовъдски дейности да се поддържат определено количество мъртва дървесина в насаждението, дървета с хралупи, единични и групи стари дървета.

5. Да се дава приоритет на естественото възобновяване. Да се прилагат лесовъдски системи, които осигуряват естествено възобновяване.

6. Не се допуска смяна на коренния дървесен състав на насажденията освен в случаите когато: 1. След големи природни нарушения територията е оставена на естествената сукцесия. 2. Целта на стопанисването на насаждението е възстановяване на коренни видове.

7. При възстановителни дейности (залесяване) да се използват само местни видове и произходи. В определените по ВКС 2 територии да не се внасят чуждоземни дървесни видове и произходи с изключение на дендрариумите и географските култури, както и животински видове извън естественият им ареал на разпространение, с изключение на ДЛС.

8. Да не се допуска изкуствено залесяване на естествени открити пространства в горските масиви, с изключение на мероприятия за контрол на ерозионни процеси. 9. Да не се допускат дейности (в това число и лесовъдски), които да увеличават антропогенната фрагментираност на територията, независимо дали съществуващата фрагментация е под определения граничен процент. При планирането на пътища и инфраструктура, трябва максимално да се запази целостта на ландшафта. Необходимо е да се осигурят подходящи елементи, намаляващи влиянието на фрагментираността на територията,

които да подпомагат движението на живите организми – например да се предвиждат коридори за придвижване, връзки и зони на спокойствие на животните и т.н

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ НА ВКС 2

1. При провеждане на мониторинга се следят и количествените показатели на трите критерия – естественост, фрагментираност и лесистост.
2. Мониторирането се извършва всяка година по документи и снимки. Да се използват действащите лесоустройствени проекти, планове за управление, териториално устройствени планове, процедури, свързани с промяна на предназначението на земи и гори от горския фонд, стопански планове и т.н.
3. Да се осъществява контрол върху изпълнение на дърводобивните дейности.
4. На всеки 5 години да се прави ревизия на теренни обекти, в които са проведени дейности, касаещи някой от критериите. Да се провеждат консултации със заинтересованите групи, обществеността и съответните власти, за да се осигури информираността на всяка от страните за дейностите на другата страна и работа за смекчаване на потенциалните бъдещи заплахи, като незаконна сеч, разработване на мини, неустойчиво земеделие и др.
5. Да се извършва мониторинг на въздействието на външни заплахи от антропогенен характер, например пожари, както и мониторинг на условията за възникване на екстремни събития, например нападения на вредители и др. и прилагане на превантивни мерки когато е възможно.

ВКС 3. Екосистеми и местообитания.

Обосновка

ВКС 3 се съсредоточава върху екосистеми, които са представителни за дадени видове гори. И тъй като някои видове гори имат малка естествена срещаемост в страната, целта на тази ВКС е да осигури опазването им посредством съхраняване на редките, застрашени и изчезващи екосистеми, които ги представляват. Тук се включват най-вече видове гори, които преди са били значително по-широко разпространени или типични за по-голям регион. Колкото повече териториите, заети от такива екосистеми извън горскостопанската единица, намаляват, толкова важноста им в горскостопанската единица нараства. Това означава, че ще трябва да се приложат по-строги мерки при стопанисването им, или да бъдат поставени под защита. Следователно от интерес за горските стопани е да следят динамиката на площта и състоянието на тези екосистеми в рамките на по-голяма ландшафтна единица, и да се стремят да намаляват заплахите, на които те са подложени. Редките, застрашени и изчезващи екосистеми в България, представляващи горски територии, са описани в Приложение 4 към ръководството. Списъкът на екосистемите по Приложение 4 е съставен въз основа на Европейската класификация EUNIS.

Определение

За България ГВКС представляват всички горски територии, включващи екосистеми от списъка на Приложение 4 към ръководството. За ВКС се считат и гори, притежаващи характеристики, отличаващи ги като гори във фаза на старост (ГФС, Old-growth forests), които със своята възрастова структура и степен на естественост представляват местообитание на комплекс видове от специфични екологични и таксономични групи.

Критерии и праг

Всички гори, включващи екосистеми от Приложение 4 се считат за ВКС 3. Независимо, че не са в списъка от Приложение 4 за ВКС 3 се приемат и гори, които притежават характеристики, отличаващи ги като гори във фаза на старост (ГФС, Old growth forests). Според определението за Гори във фаза на старост (ГФС) в Националния стандарт, ГФС са гори гори в последната фаза от развитието си, в които дървостоят е достигнал значителна възраст, не е съществено повлиян от едроплощни природни нарушения* и антропогенни въздействия и се характеризира с неравномерна пространствена и възрастова структура; наличие на стари живи дървета с диаметри близки до максималните за съответния дървесен вид и месторастене; стоящи и паднали големи мъртви дървета в различни фази на разлагане

За определяне на горите, отговарящи на критериите на ВКС 3, са използвани данни от ГСП на ТП ДГС „Болярка” – Велико Търново. Извършено е и теренно обследване на идентифицираните за тази консервационна стойност типове екосистеми. Съгласно списъка към *Приложение 4* на Националното ръководство за определяне на ГВКС, за територията на ТП ДГС „Болярка” – Велико Търново са идентифицирани 7 типа редки, застрашени или изчезващи екосистеми. Границите на отделните гори, представляващи ВКС 3, не са отбелязани на терена тъй като в повечето случаи съвпадат с границите на насаждението.

G1.223 South-east European [*Fraxinus*] - [*Quercus*] - [*Alnus*] forests

Смесени крайречни, заливни гори с участие на летен дъб (*Quercus robur*), полски ясен (*Fraxinus oxycarpa*) и полски бряст (*Ulmus minor*) и наличие на лиани. Смесените низинни и крайречни гори и лонгози са част от интразоналната растителност, разпространена в долините на редица реки в България. Характерни особености са периодичните заливания, а в някои случаи и високата въздушна влажност. В зависимост от водния режим, доминиращите дървесни видове са различни, но най-често принадлежат към родовете *Fraxinus*, *Ulmus* или *Quercus*. Тревният етаж е добре развит, с разнообразен видов състав, формирал се под влияние на зоналната растителност.

Смесените низинни и котловинни крайречни гори и лонгози се отнасят към клас *Populetea albae* разреди *Fraxinetalia* и *Populetalia*, и съюзи *Alno-Quercion roboris* и *Alnion incanae*.

На територията на ТП ДГС „Болярка” – Велико Търново се срещат фрагменти от деградирани с обеднял състав и променена структура гори от този тип. Те се развиват на бедни алувиални почви и се характеризират със силно намалено участие на лиани. В дървесния етаж участват *Fraxinus oxycarpa*, *Acer campestre*, *Alnus glutinosa*, *Salix alba*, *U. minor*, а на места и *Carpinus betulus* и *Quercus cerris*. Обликът на храстовия етаж се дава от *Acer tataricum* и *Cornus sanguinea*. От лианите макар и с ниско обилие се срещат *Calystegia sepium*, *Clematis vitalba* и *Hedera helix*. Тревната покривка е с непостоянен състав, като доминанти най-често са *Brachypodium sylvaticum*, *Galium aparine*, *Geum urbanum*, *Poa sylvicola* и др. Променения характер се изразява и в наличието на редица рудерали като *Galium aparine*, *Parietaria officinalis*, *Stellaria media*, *Urtica dioica* и др.

На мястото на коренните гори в определени участъци са създадени тополови култури. Антропогенното влияние и деградацията на тези гори се подчертава и от участието на адвентивния вид *Acacia pseudoacacia*. Наблюдаваните процеси, свързани с развитието в тополовите култури на полски бряст, бяла върба и полски клен, указват насоките на бъдещите дейности, насочени към възстановяване на естествения облик на този тип растителност.

На територията на ТП ДГС „Болярка” – Велико Търново местообитанието е установено в отдели: **116 „н,р,т” ;539 „б”**; .

G1.61 Medio-European acidophilous [*Fagus*] forests

Гори с преобладание на бук, разположени на бедни кисели и влажни почви. Местообитанието включва ацидофилни широколистни и смесени широколистно-иглолистни гори с основен едификатор обикновен бук (*Fagus sylvatica*). Развиват се на сравнително бедни (понякога ерозирани), кисели кафяви светли горски почви (*Dystric Cambisols*) и ранкери (*Umbric Leptosols*), формирани главно върху диорит, гранит, риолит, пясъчници, кристалинни шисти и др. Заемат най-често стръмни склонове с различни изложения - както сенчести, така и слънчеви. Имат голям вертикален диапазон - от 700 до 1700 m надм. вис. В долната част на този диапазон (700-1100 m надм. вис.) горите са монодоминантни букови и смесени широколистни със сравнително голямо участие на обикновен габър (*Carpinus betulus*) и зимен дъб (*Quercus dalechampii*), а на места и на бяла бреза (*Betula pendula*). На по-големи надморски височини (1300-1700 m надм. вис.) обикновеният бук формира както чисти, така и смесени гори с обикновена

ела (*Abies alba*) и обикновен смърч (*Picea abies*). Единично участие имат офиката (*Sorbus aucuparia*), трепетликата (*Populus tremula*), бялата бреза и белият бор (*Pinus sylvestris*). Ацидофилните букови гори имат добре развит тревен синузий с преобладаване на видове, чието разпространение е свързано с кисели почви. В някои съобщества се формира мъхова покривка. В синтаксономично отношение ацидофилните букови гори се отнасят към клас *Querc-Fagetea*, разред *Fagetalia sylvaticae* и съюз *Luzulo-Fagion*. На територията на ТП ДГС „Болярка” – Велико Търново са представени **типичните ацидофилни букови гори от асоциация *Luzulo luzuloidis-Fagetum sylvaticae*.**

Към този подтип се отнасят голяма група ацидофилни букови гори, с широко разпространение в България - Стара планина, Средна гора, Осоговска планина, Западни Родопи, Врачанска планина, Васильовска планина и Беласица. Развиват се най-често в диапазона 1000-1500 m надм. вис. и заемат предимно стръмни склонове с различни изложения. Почвите са сравнително плитки и бедни кисели кафяви горски ненаситени (*Dystric Cambisols*), ранкери (*Umbric Leptosols*), и по-рядко кафяви горски наситени (*Eutric Cambisols*). Константни и доминиращи видове са *Luzula luzuloides* и *Deschampsia flexuosa*. Други често срещащи се видове са *Calamagrostis arundinacea*, *Hieracium murorum* gr., *Mycelis muralis*, *Poa nemoralis*. В отделни фитоценози доминанти и субдоминанти са *Bruckenthalia spiculifolia*, *Calamagrostis arundinacea*, *Juniperus communis*, *Vaccinium myrtillus*, *V. vitis-idaea*, *Veronica officinalis*, както и някои мъхове - *Leucobrium glaucum*, *Pleurozium schreberi*, *Polytrichum juniperinum* и др.

На територията на ТП ДГС „Болярка” – Велико Търново местообитанието е установено в отдели: 26 „и,о”; 88 „з”; 113 „г1”; 115 „ф”; 117 „х”;

G1.63 Medio-European neutrophile [*Fagus*] forests

Неутрофилните букови гори са най-разпространените в България букови гори. Формирани са на относително по-големи надморски височини от около 700 до около 1800 (2100) m при типичен планински климат. Заемат предимно северни склонове, долове и клисури. Почвите са неутрални, слабо кисели или слабо алкални, богати на хранителни вещества, влажни кафяви горски (*Eutric*, *Dystric* и *Mollic Cambisols*). Тези гори се развиват при среден хидротермичен режим и се характеризират с участието на редица бореални и средноевропейски видове, което ги прави сходни със средноевропейските букови гори. Преобладаващ дървесен вид е обикновеният бук (*Fagus sylvatica* subsp. *sylvatica* и *Fagus sylvatica* subsp. *moesiaca*), който понякога в по-ниските части формира смесени широколистни гори с участие на *Acer heldreichii*, *A. pseudoplatanus*, *Betula pendula*, *Carpinus betulus*, *Fraxinus excelsior*, *Populus tremula*,

Sorbus aucuparia, *Ulmus glabra*, а в по-високите части на планините образува смесени широколистно-иглолистни гори с *Abies alba*, *Picea abies* и *Pinus sylvestris*. Храстов етаж обикновено не се формира, но сравнително постоянно участие имат *Daphne mezereum*, *Lonicera xylosteum*, *Rubus idaeus*, *Salix caprea*, *Sambucus racemosa*. Мезофилните букови гори се отличават с богат и разнообразен по флористичен състав и обилие тревен етаж в сравнение с останалите букови гори в България. Доминиращи видове най-често са *Anemone nemorosa*, *Dentaria bulbifera*, *Galium odoratum*, *Lamium galeobdolon*, *Sanicula europea*, *Melica uniflora*.

На територията на ТП ДГС „Болярка” – Велико Търново неутрофилните букови гори са представени от следните подтипове:

1. Типични неутрофилни букови гори (асоциация *Asperulo-Fagetum*). Типичните неутрофилни букови гори са най-разпространения тип букови гори. Заемат главно средната част на буковия пояс в диапазона 1000-1500 m надм. вис. Отличават се със сравнително ниско покритие на тревния синузий, в който най-често доминират *Dentaria bulbifera*, *Galium odoratum* и *Mycelis muralis*.

На територията на ТП ДГС „Болярка” – Велико Търново местообитанието е установено в отдели: **215 „ж”**

2. Мезофитни букови гори върху сравнително бедни почви (асоциация *Festuco drymejae-Fagetum*). Този подтип включва гори върху бедни до средно богати, добре запасени с влага кафяви горски почви и сенчести склонове с надморска височина от 600 до 1500 m. Етажът на дърветата, в който често пъти субедификатори са *Carpinus betulus* и *Quercus dalechampii*, е със сравнително по-ниско покритие. По-високата почвена влажност определя участието на мезохигрофити като *Eupatorium cannabinum* и *Prunella vulgaris*. Основен доминант е *Festuca drymeja*. Постоянно присъствие имат също *Galium odoratum*, *Prenanthes purpurea* и *Rubus hirtus*.

На територията на ТП ДГС „Болярка” – Велико Търново местообитанието е установено в отдели: **179 „д”**

3. Хигромезофилни и мезохигрофилни букови гори (асоциация *Umbilico erecti-Fagetum*). Това са най-влажните букови гори в България. Разпространени са по речните брегове и на сенчести склонове в долините с надморска височина от 800 до 1600 m. Почвите са наситени кафяви горски (*Eutric Cambisols*) и делувиялни (*Colluviosols*). Етажът на тревите е с ниско покритие. Заедно с редица мезохигрофилни видове (*Carex remota*, *Circaea lutetiana*, *Chrysosplenium alternifolium*, *Cardamine pectinata*, *Lunaria*

rediviva, *Petasites albus*, *Phyllitis scolopendrium*), тук участват и много балкански и източно-субсредиземноморски видове като *Angelica pancicii* и *Umbilicus erectus*.

На територията на ТП ДГС „Болярка” – Велико Търново местообитанието е установено в отдели: 41 „Г”; 43 „а, в”; 44 „Л”;

G1.66 Medio-European limestone [Fagus] forests

Ксеротермофилни гори, развиващи се върху варовити, често плиткочувни почви от типовете лесивирани файоземи (*Luvic Phaeozems*) и рендзини (*Rendzic Leptosols*). Основен дървесен вид е обикновеният бук (*Fagus sylvatica* subsp. *sylvatica* и *Fagus sylvatica* subsp. *moesiaca*). В състава на дървесния етаж участват още *Tilia tomentosa*, *T. cordata*, *Carpinus betulus* и *C. orientalis*. Храстовият етаж е изграден от *Acer campestre*, *Cornus mas*, *Fraxinus ornus* и *Ligustrum vulgare*. В тревния етаж участват видове, характерни за термофилните дъбови гори (*Brachypodium pinnatum*, *Lathyrus niger*, *Mycelis muralis*, *Physospermum cornubiense*). Характерен белег е и участието на видове от сем. *Orchidaceae* (*Cephalanthera* spp., *Dactylorhiza cordigera*, *Epipactis* spp., *Neottia nidus-avis*, *Orchis pallens* и др.).

На територията на ТП ДГС „Болярка” – Велико Търново местообитанието е установено в отдели. 39 „с, т”; 41 „б”

G1.69 Moesian [Fagus] forests

Чисти и смесени широколистни гори с основен едификатор обикновен бук (*Fagus sylvatica* subsp. *sylvatica* и *Fagus sylvatica* subsp. *moesiaca*). Срещат се предимно в предпланините, ниските планини и долните части на високите планини в диапазона от 100 до 1000 (1300) m надм. вис. при условия на умерено-континентален и преходно-континентален климат. Заемат главно сенчести изложения и участъци в доловете с относително по-висока въздушна и почвена влажност. Почвите са кафяви горски (*Cambisols*) и по-рядко канелени горски (*Chromic Cambisols*) и рендзини (*Rendzic Leptosols*). Мизийските букови гори се отличават с термофилен характер, подчертан чрез присъствието на видове от съседно разположените дъбови, липови, габъррови и др. широколистни гори. В горната част от вертикалния си диапазон на разпространение, обикновеният бук формира смесени гори с участие най-вече на обикновен габър (*Carpinus betulus*) и обикновен горун (*Quercus dalechampii*). В по-ниските участъци съедификатори са предимно дървесни видове с южен произход и разпространение - *Acer hyrcanum*, *Corylus colurna*, *Ostrya carpinifolia*, *Quercus cerris*, *Q. frainetto*, *Sorbus torminalis* и *Tilia tomentosa*. Храстов етаж обикновено не е формиран. По-често се срещат единични храсти от *Cornus mas*, *Crataegus monogyna*, *Rosa arvensis*, *Rubus hirtus*, *Ruscus*

aculeatus, *R. hypoglossum*. Общото покритие на тревния етаж варира в широки граници в зависимост от покритието на дърветата и се характеризира с мозаична структура. Най-често се формират микрогрупировки с преобладаване на следните видове: *Aremonia agrimonoides*, *Dentaria bulbifera*, *Euphorbia amygdaloides*, *Galium odoratum*, *Luzula forsteri*, *Melica uniflora* и *Sanicula europaea*. Други видове с висока срещаемост са *Dryopteris filix-mas*, *Hedera helix*, *Lamiastrum galeobdolon*, *Melissa officinalis*, *Mycelis muralis*, *Piptatherum virescens*, *Polygonatum latifolium*, *P. odoratum*, *Potentilla micrantha*, *Sanicula europaea*, *Tamus communis*, *Viola odorata*, *V. reichenbachiana* и *V. riviniana*. Присъствието на *Glechoma hederacea*, *Arum maculatum*, *Geum urbanum*, *Helleborus odoratus*, *Lathyrus niger* и *Physospermum cornubiense* е указателно за термофилния характер на този тип букови гори. Характерен е и пролетният синузид от *Arum maculatum*, *Geum urbanum*, *Glechoma hederacea*, *Helleborus odoratus*, *Lathyrus niger* и др.

На територията на ТП ДГС „Болярка” – Велико Търново местообитанието е установено в отдели: 50 „г,ж”; 51 „а”

G1.7C4 Thermophilous [Tilia] woods

Гори с ясно изразено доминиране на сребролистна липа (*Tilia tomentosa*), възникнали предимно вторично на мястото на дъбови гори. Освен основният вид, в дървесния етаж участват *Acer campestre*, *Fraxinus ornus*, *Quercus cerris*, *Q. robur*, *Quercus frainetto*, *Q. petraea* agg., *Acer platanoides*, *A. pseudoplatanus*, *A. tataricum*, *Sambucus nigra*, *Sorbus torminalis* и *Tilia cordata*. В липовите гори няма развит храстов етаж. В някои съобщества сравнително често се среща *Staphylea pinnata*. Други храстови видове, които участват в състава на липовите гори, са *Berberis vulgaris*, *Cornus mas*, *C. sanguinea*, *Corylus avellana*, *Crataegus monogyna*, *Ligustrum vulgare*, *Viburnum lantana*. Тревната покривка е с ниско покритие, като по-често се срещат *Arum maculatum*, *Buglossoides purpureoerulea*, *Dactylis glomerata*, *Hedera helix*, *Geum urbanum*, *Melica uniflora*, *Melittis melissophyllum*, *Ruscus aculeatus*, *Ruscus hypoglossum*, *Asperula taurina*, *Carex pilosa*, *Cephalanthera damasonium*, *Lilium martagon*, *Limodorum abortivum*, *Platanthera chlorantha*, *Stellaria holostea* и др. Характерно е масовото развитие на пролетни ефемероиди (*Anemone ranunculoides*, *Convallaria majalis*, *Corydalis bulbosa*, *C. solida*, *Ranunculus ficaria*, *Gagea minima*, *Galanthus elwesii*, *Helleborus odoratus*, *Isopyrum thalictroides*, *Lamiastrum galeobdolon*, *Polygonatum latifolium*, *Pulmonaria officinalis*, *Scilla bifolia*, *Viola odorata*, *V. reichenbachiana*), които на места формират кратковременен етаж с покритие до 80 %.

На територията на ТП ДГС „Болярка” – Велико Търново местообитанието е установено в отдели: 172 „ж”; 177 „а,б”; 198 „к”; 240 „ж”; 370 „д”;

G1.A4 Ravine and slope woodland

Смесени широколистни гори разположени на стръмни и урвести места. Характерни растителни видове са планински ясен (*Fraxinus excelsior*), обикновен явор (*Acer pseudoplatanus*), дребнолистна липа (*Tilia cordata*) и едролистна липа (*Tilia platyphyllos*).

Местообитанието е представено от сенчести и влажни смесени първични или вторични широколистни гори с разнообразен дървесен състав и задължително участие на *Acer* spp., *Tilia* spp. и *Fraxinus* spp. Тези гори заемат най-често стръмни и отвесни скални склонове, сипеи или неравни колувиални наноси, по-често на варовик. Запазили са се на местата където доминирането на бука е било невъзможно. Тревният етаж е разнообразен, като най-често се срещат видове, характерни за буковите гори: *Allium ursinum*, *Dryopteris* spp., *Galium aparine*, *Geranium robertianum*, *Geum urbanum*, *Mercurialis perennis*, *Phyllitis scolopendrium*, *Polystichum setiferum*, *Urtica dioica* и др. На територията на ТП ДГС „Болярка” – Велико Търново местообитанието е установено в отдели: **309 x1; 314 a;**

Гори във фаза на старост (Old growth forests)

Гора във фаза на старост (Old growth forests) е територия, в която гората е достигнала значителна възраст, не е била обект на големи природни и антропогенни нарушения и са представени следните характеристики:

1. Големи живи дървета с диаметри близки до максималните за съответния дървесен вид;
2. Дървета с изсъхнали, деформирани или счупени върхове и клони;
3. Дървета с масивни живи клони (често с диаметър по-голям от 25 см);
4. Дървета с хралупи;
5. Големи мъртви дървета, които са все още на корен;
6. Паднали големи мъртви дървета, които са в различни фази на разлагане;
7. Неравномерна пространствена структура.

Горите във фаза на старост (ГФС), със своята специфична структура и функционалност, са местообитание на комплекс от видове от различни екологични и таксономични групи. Поради ограничените знания за тях все още не може да се определи колко от проучените видове са свързани единствено с тези гори, но определено може да се каже, че много видове намират в тях оптимални условия за съществуване. Нещо

повече, при сравняване на ГФС и по-млади гори са отчетени съществени разлики във видовия състав и обилието, което е показател за уникалността на тези екосистеми.

На територията на ТП ДГС „Болярка” – Велико Търново местообитанието е определено за отдели: **35** „а, в, г, д,”; **41** „е”; **42** „в, д, г, ж, к”; **43** „л, м”; **44** „з, ц, к, х, ж”; **45** „ж, к, и, н”; **46** „г, д, ,”; **50** „а, г”; **51** „а, б, д”; **59** „а”; **171** „б, ж, е, к”; **172** „з, к, л, н”; **173** „т, у”; **177** „а, б, в, г, д, е, ж”; **179** „е, д”;

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА СТОПАНИСВАНЕ НА ВКС 3

G1.223 South-east European [*Fraxinus*] - [*Quercus*] - [*Alnus*] forests

Това са горски екосистеми със сложна структура, богато биологично разнообразие и висока продуктивност. Те зависят в голяма степен от хидрологичния режим на територията и особено от достъпа до подпочвените води (ППВ). Не трябва да се допускат мероприятия, водещи до спадане на нивото на ППВ, като дрениране, корекции на водните течения и др. В случаите на използване на подпочвените води за напояване и битови нужди е необходимо да се прави периодичен мониторинг за нивото на ППВ, като не се допуска понижаването му до критични стойности.

Основна цел на управление на тези уникални горски екосистеми е тяхното запазване и възстановяване. Предполага се, че в миналото площта им на територията на ДГС е била по-голяма. Днес на много места все още съществуват условия и потенциал за възстановяването им. На част от територията заемана в миналото от тези гори в момента има тополови и акациеви плантации. Препоръчителна е постепенната трансформация на тези култури в насаждения от коренни дървесни видове.

Необходимо е прилагането по-скоро на поддържащи и възстановителни мероприятия, като в случая добивът на дървесина е следствие от постигането на основната цел. Стопанисването им трябва да е в съответствие с естествената динамика на насажденията. Препоръчва се използването на сечи с дълъг възобновителен период, които да осигурят устойчива, неравномерна мозаечна структура на насажденията (постепенно-котловинна, неравномерно-постепенна).

Не се планират и прилагат голи и краткосрочно-постепенни възобновителни сечи.

В тези гори се наблюдава тенденция на изместване на летния дъб и бряста от полския ясен. За да се запази смесения състав на насажденията, е необходимо при провеждане на лесовъдски мероприятия да се толерират в дъбовите екземпляри, което означава осигуряване на достатъчно растежно пространство и/или възобновителни участъци. Възобновителни сечи да се извеждат с предимство в семеносни години за дъба. По възможност се извършва подпомагане на възобновяването чрез засяване на дъбов

жълтъд. При извеждане на сечи се запазват в максимална степен лианите и дърветата с лиани.

Не се допуска паша на домашни животни в насажденията.

Задължително се запазват старите дъбови дървета, независимо от здравословното им състояние. Препоръчително е да се направи регистър на летните дъбове в тези насаждения.

Да се осигури запазването на ключови елементи на биоразнообразието – мъртва дървесина, острови на старостта, дървета с хралупи и т.н.

Не се допуска трансформация на тези гори в интензивни култури.

При възстановителни мероприятия, включващи залесяване, трябва да се използват местни репродуктивни материали.

Въвеждане на забрани за редуциране на площите на този тип местообитания с цел инфраструктурни и други проекти, увеличаване на земеделските земи и т.н.

Необходимо е да се предприемат мерки за подобряване охраната на горите.

G1.61 Medio-European acidophilous [*Fagus*] forests

Насажденията от този тип в преобладаващата си част се характеризират с неравномерна пространствена структура. Това предполага използването на лесовъдски системи, които да поддържат тази структурна неравномерност и ще подпомогнат запазването и увеличаване на дендрологичното разнообразие. Подходящи за целта са групово-постепенната, неравномерно-постепенната и групово-изборната. При лесовъдските мероприятия трябва да се вземе предвид и опасността от зачимяване и повишената предразположеност към загниване на стъблата.

Да се осигури запазването на ключови елементи на биоразнообразието – мъртва дървесина, острови на старостта, дървета с хралупи и т.н. Приоритет при стопанисването на издънковите букови гори от тази група трябва да бъде тяхното превръщане в семенни.

G1.63 Medio-European neutrophile [*Fagus*] forests

Условията в тях позволяват прилагане разнообразие от лесовъдски системи, които трябва да осигурят тяхното структурно разнообразие и разнообразието на фази на развитие. Приоритет трябва да имат сечите с дълъг възобновителен период, а именно групово-постепенната, неравномерно-постепенната и групово-изборната. Те ще спомогнат за формиране на неравномерна пространствена структура, която ще осигури по-голямо разнообразие от местообитания и ще спомогнат за запазването на дендрологичното разнообразие. Препоръчително е да се избягва прилагане на краткосрочни постепенни сечи, тъй като това води до формиране на едновъзрастни

млади насаждения с хомогенна структура. Отгледните мероприятия в стопанисваните млади насаждения трябва да се извършват навреме за да се подобри тяхната устойчивост и качествени им параметри.

При възникване на едроплощни природни нарушения /ветровали, каламитети и пожари/ е препоръчително част от засегнатата площ да не се залесява, а да се остави на естествената сукцесия. Това ще допринесе за повишаване на структурното и видовото разнообразие на територията. При възстановяването на такива територии трябва да се използва възможността за увеличаване участието на пионерни и светлолюбиви видове характерни за региона.

Приоритет при стопанисването на издънковите букови гори, трябва да бъде тяхното превръщане в семенни.

При планирането и извеждането на лесовъдските мероприятия да се осигури пространственото представяне на различните сукцесионни фази, както и отделните етапи в развитието на буковите съобщества. Особено внимание трябва да се обърне за запазването на насаждения, които са достигнали “фаза на старост” (old growth forests).

Да се осигури запазването на ключови елементи на биоразнообразието – мъртва дървесина, острови на старостта, дървета с хралупи и т.н.

G1.66 Medio-European limestone [Fagus] forests

Тези горски екосистеми са се адаптирали към не толкова благоприятните условия на средата, но очакваното бъдещо засушаване на климата може усложни ситуацията в тях. Потенциален проблем при извеждане на сечи е по-голямата вероятност от зачимяване и увеличаване на покритието на храстовия етаж при равномерно отваряне на склопа. Тъй като част от тези гори растат на терени с ниска продуктивност, за всяко конкретно насаждение се изисква да се направи оценка на производствените цели.

При стопанисването на тези гори е необходимо да се прилагат лесовъдски системи, които да осигурят тяхното структурно и видово разнообразие. Приоритет трябва да имат сечите с дълъг възобновителен период, а именно групово-постепенната, неравномерно-постепенната и групово-изборната. Те ще спомогнат за формиране на неравномерна пространствена структура и запазване на дендрологичното разнообразие. Да не се прилагат краткосрочно-постепенни сечи. Да не се извършват голи сечи. Не се препоръчва изкуствено възобновяване, особено с нетипични за района и/или езотични видове. Отгледните мероприятия в стопанисваните млади насаждения трябва да се извършват навреме за да се подобри тяхната устойчивост и качествените им параметри.

При възникване на едроплощни природни нарушения /ветровали, каламитети и пожари/ е препоръчително част от засегнатата площ да не се залесява, а да се остави на естествената сукцесия. Това ще допринесе за повишаване на структурното и видовото разнообразие на територията. При възстановяването на такива територии трябва да се използва възможността за увеличаване участието на пионерни и светлолюбиви видове характерни за региона.

Приоритет при стопанисването на издънковите букови гори, трябва да бъде тяхното превръщане в семенни.

При планирането и извеждането на лесовъдските мероприятия да се осигури пространственото представяне на различните сукцесионни фази, както и отделните етапи в развитието на буковите съобщества. Особено внимание трябва да се обърне за запазването на насаждения, които са достигнали “фаза на старост” (old growth forests).

Да се осигури запазването на ключови елементи на биоразнообразието – мъртва дървесина, острови на старостта, дървета с хралупи и т.н.

G1.69 Moesian [Fagus] forests

Тези горски екосистеми са се адаптирали към не толкова благоприятните условия на средата, но очакваното бъдещо засушаване на климата може усложни ситуацията в тях. За насажденията, които растат на терени с ниска продуктивност, се изисква да се направи оценка на производствените им цели.

Поради граничните условия на месторастенето част от тези насаждения имат смесен характер. В горната част от вертикалния си диапазон на разпространение, букът формира смесени гори с участие най-вече на обикновения габър и горунът. В по-ниските участъци съедификатори са предимно дървесни видове като хиркански клен, воден габър, цер, блаун, сребролистна липа и брекина. При стопанисването на тези гори е необходимо да се прилагат лесовъдски системи, които да осигурят тяхното структурно и видово разнообразие. Приоритет трябва да имат сечите с дълъг възобновителен период, а именно групово-постепенната, неравномерно-постепенната и групово-изборната. Те ще спомогнат за формиране на неравномерна пространствена структура и запазване на дендрологичното разнообразие. Да не се прилагат краткосрочно-постепенни сечи. Да не се извършват голи сечи. Не се препоръчва изкуствено възобновяване, особено с нетипични за района и/или езотични видове. Отгледните мероприятия в стопанисваните млади насаждения трябва да се извършват навреме за да се подобри тяхната устойчивост и качествените им параметри.

При възникване на едроплощни природни нарушения /ветровали, каламитети и пожари/ е препоръчително част от засегнатата площ да не се залесява, а да се остави на естествената сукцесия. Това ще допринесе за повишаване на структурното и видовото разнообразие на територията. При възстановяването на такива територии трябва да се използва възможността за увеличаване участието на пионерни и светлолюбиви видове характерни за региона.

Приоритет при стопанисването на издънковите букови гори, трябва да бъде тяхното превръщане в семенни.

При планирането и извеждането на лесовъдските мероприятия да се осигури пространственото представяне на различните сукцесионни фази, както и отделните етапи в развитието на буковите съобщества. Особено внимание трябва да се обърне за запазването на насаждения, които са достигнали “фаза на старост” (old growth forests).

Да се осигури запазването на ключови елементи на биоразнообразието – мъртва дървесина, острови на старостта, дървета с хралупи и т.н.

G1.7C4 Thermophilous [Tilia] woods

В насажденията в добро състояние да се удължи турнуса на сечта и да се провеждат подходящи отгледни мероприятия, които ще подобрят устойчивостта на насажденията и качествените им характеристики. При лесовъдските мероприятия да се поддържа смесения състав на насажденията. Строг контрол при събирането на цветовете за стопански цели и недопускане сеч на клони и цели дървета за тази цел.

G1.A4 Ravine and slope woodland

Условията на месторастене позволяват да се поддържа уникален смесен състав в тези гори. На територията на ТП ДГС „Болярка” – Велико Търново се срещат насаждения, доминирани от обикновения явор, които са изключително редки. Тъй като част от смесените широколистни гори растат на непродуктивни и/или стръмни терени се изисква за всяко конкретно насаждение да се направи оценка за ползата от поставяне на производствени цели.

При решение за стопанисването на тези горски екосистеми е необходимо да се прилагат лесовъдски системи, които да осигурят тяхното структурно и видово разнообразие. Приоритет трябва да имат сечите с дълъг възобновителен период, а именно групово-постепенната, неравномерно-постепенната и групово-изборната. Те ще спомогнат за формиране на неравномерна пространствена структура и запазване на дендрологичното разнообразие. Да не се прилагат краткосрочно-постепенни сечи. Да не

се извършват голи сечи. Не се препоръчва изкуствено възобновяване, особено с нетипични за района и/или езотични видове. Отгледните мероприятия в стопанисваните млади насаждения трябва да се извършват навреме за да се подобри тяхната устойчивост и качествените им параметри. Да се ограничи пашата на домашни животни в насажденията.

9. Гори във фаза на старост (Old growth forests)

Гора във фаза на старост (Old growth forests) е територия, в която гората е достигнала значителна възраст, не е била обект на големи природни и антропогенни нарушения и са представени следните характеристики:

1. Големи живи дървета с диаметри близки до максималните за съответния дървесен вид;
2. Дървета с изсъхнали, деформирани или счупени върхове и клони;
3. Дървета с масивни живи клони (често с диаметър по-голям от 25 см);
4. Дървета с хралупи;
5. Големи мъртви дървета, които са все още на корен;
6. Паднали големи мъртви дървета, които са в различни фази на разлагане;
7. Неравномерна пространствена структура.

Горите във фаза на старост (ГФС), със своята специфична структура и функционалност, са местообитание на комплекс от видове от различни екологични и таксономични групи. Поради ограничените знания за тях все още не може да се определи колко от проучените видове са свързани единствено с тези гори, но определено може да се каже, че много видове намират в тях оптимални условия за съществуване. Нещо повече, при сравняване на ГФС и по-млади гори са отчетени съществени разлики във видовия състав и обилието, което е показател за уникалността на тези екосистеми.

Необходимо е на най-малко 2% от територията на горскостопанската единица да бъдат отделени насаждения за осигуряване на гори във фаза на старост. Особено подходящи за тази цел са естествени насаждения с възраст над 100 години, които не са били обект на стопанска дейност. Препоръчително е горите във фаза на старост да бъдат относително равномерно разпределени на територията, като площта на един комплекс от стари гори да бъде не по-малко от 40 ха. По възможност трябва да се осигури и свързаността на тези комплекси с коридори, които също са съставени от ГФС.

За да може да достигнат характеристиките на горите във фаза на старост, определените насаждения трябва да се остави на естествената им динамика. В тях се не се допуска лесовъдска намеса и извличане на дървесина, освен в случаите на големи

природни нарушения /ветровали и каламитети на площи заемащи над 50% от съответната ГФС/.

Приблизително 160 до 230 години са нужни за да се формира гора със характеристики на гора във фаза на старост. Трансформацията от зрели гори към гори във фаза на старост е постепенна и продължителността ѝ зависи много от дървесния състав (видовете достигат за различно време пределна физиологична възраст), условията на месторастене (периодът е по-кратък на добри месторастения, отколкото на бедни) и първоначалната структура на насажденията (при хомогенна структура е по-бавно в сравнение с хетерогенната).

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ НА ВКС 3

Мониторингът на тези ГВКС включва извършване на периодични наблюдения и анализ на състоянието на вида гора, чрез теренни наблюдения и разработване и прилагане на отделна програма за всеки вид гора.

1. Програмата за мониторинг трябва да бъде разработена със стандартни оперативни процедури, които да включват ясни индикатори, подходящи за целите на стопанисване. Тя се провежда поне веднъж годишно. Ако е необходимо сезонно отчитане мониторинга може да се прилага по-често, т.е. ако в горскостопанската единица настъпват значими събития само през определени месеци.
2. При теренната работа да се извършва наблюдение на показатели като жизненост на отделните дървета, структура на насаждението, здравословно състояние, наличие на дегенеративни процеси, честотата, размери и разположение на празните пространства, нивата на фрагментация, базовата територия, наличието на сукцесия и нейната посока и т.н. и/или интерпретация на дистанционно получени данни.
3. Трябва да се установят заплахите за видовете гори с ВКС 3 и доколко сериозни са те, и да се определят мерките, които трябва да се вземат за намаляването им.
4. За успешно прилагане на процедурите по мониторинг е необходимо обучение на персонала, участващ в горскостопанските мероприятия, което трябва да запознае всички с ограниченията предизвикани от наличието на ВКС и мерките за неговото опазване.
5. При извършване на мониторинга може да се окаже, че планове за управление не отразяват реалното състояние на горите, заплахите и тенденциите. В такъв случай трябва да се потърси съвет от специалисти, които да определят дали има

пропуски в плановете и дали досегашния модел на стопанисване е критичен за опазването на вида екосистема. При установяване необходимост от промяна към по-строг режим на стопанисване, териториите с наличие на ВКС 3 могат да бъдат включени в План за действие за опазване на биоразнообразието в рамките на по-голям ландшафтен обект или могат да бъдат включени в защитени територии.

подотдел	
1 а	представителни образци
1 д	представителни образци
1 к	представителни образци
1 м1	представителни образци
1 ч	представителни образци
108 1	представителни образци
108 я	представителни образци
11 в	представителни образци
11 з	представителни образци
11 з1	представителни образци
11 к1	представителни образци
115 4	представителни образци
12 б	представителни образци
12 е	представителни образци
12 з	представителни образци
125 г	представителни образци
126 о1	представителни образци
126 р1	представителни образци
127 3	представителни образци
127 4	представителни образци
127 ф	представителни образци
127 х	представителни образци
139 4	представителни образци
14 з	представителни образци
146 в4	представителни образци
146 р	представителни образци
147 5	представителни образци
147 м	представителни образци
147 о	представителни образци
171 б	представителни образци
171 е	представителни образци
171 ж	представителни образци
171 з	представителни образци
171 к	представителни образци
172 б	представителни образци
172 е	представителни образци

172 з	представителни образци
172 и	представителни образци
172 к	представителни образци
172 л	представителни образци
172 н	представителни образци
173 4	представителни образци
173 5	представителни образци
173 к	представителни образци
173 у	представителни образци
177 а	представителни образци
177 г	представителни образци
177 д	представителни образци
177 е	представителни образци
177 ж	представителни образци
178 а	представителни образци
179 а	представителни образци
179 д	представителни образци
179 е	представителни образци
179 ж	представителни образци
179 з	представителни образци
19 1	представителни образци
2 д1	представителни образци
2 о1	представителни образци
20 в1	представителни образци
20 к	представителни образци
21 1	представителни образци
21 2	представителни образци
215 в	представителни образци
218 а1	представителни образци
222 м	представителни образци
232 ж	представителни образци
235 2	представителни образци
236 м5	представителни образци
236 н5	представителни образци
236 с5	представителни образци
236 т5	представителни образци
236 ф5	представителни образци
237 1	представителни образци
237 10	представителни образци
238 8	представителни образци
247 б	представителни образци
249 8	представителни образци
249 ш	представителни образци
250 1	представителни образци
250 4	представителни образци
250 п	представителни образци
251 в	представителни образци

252 5	представителни образци
255 и	представителни образци
256 5	представителни образци
257 о2	представителни образци
263 1	представителни образци
28 2	представителни образци
282 с	представителни образци
287 3	представителни образци
287 и	представителни образци
287 л1	представителни образци
29 4	представителни образци
29 5	представителни образци
290 1	представителни образци
293 с	представителни образци
293 т	представителни образци
295 1	представителни образци
296 2	представителни образци
296 3	представителни образци
296 4	представителни образци
298 3	представителни образци
30 4	представителни образци
300 1	представителни образци
300 2	представителни образци
300 3	представителни образци
301 2	представителни образци
301 3	представителни образци
301 4	представителни образци
302 7	представителни образци
302 8	представителни образци
306 3	представителни образци
307 4	представителни образци
307 к1	представителни образци
314 5	представителни образци
324 7	представителни образци
325 м	представителни образци
329 2	представителни образци
329 3	представителни образци
329 л	представителни образци
329 м	представителни образци
329 н	представителни образци
329 п	представителни образци
33 д1	представителни образци
331 3	представителни образци
331 5	представителни образци
332 1	представителни образци
332 5	представителни образци
332 я	представителни образци

333 з	представителни образци
333 7	представителни образци
333 г1	представителни образци
333 д1	представителни образци
333 з1	представителни образци
333 и1	представителни образци
333 л1	представителни образци
333 м1	представителни образци
333 о1	представителни образци
333 п1	представителни образци
334 1	представителни образци
334 2	представителни образци
334 3	представителни образци
334 а	представителни образци
334 б	представителни образци
334 г	представителни образци
334 д	представителни образци
334 ж	представителни образци
334 з	представителни образци
334 к	представителни образци
335 1	представителни образци
335 е	представителни образци
335 к	представителни образци
337 г	представителни образци
338 а	представителни образци
338 б1	представителни образци
338 г1	представителни образци
338 д	представителни образци
339 ж	представителни образци
35 а	представителни образци
35 в	представителни образци
35 г	представителни образци
35 д	представителни образци
351 2	представителни образци
352 в1	представителни образци
372 е	представителни образци
39 с	представителни образци
391 б	представителни образци
396 1	представителни образци
40 д	представителни образци
401 б	представителни образци
409 к	представителни образци
41 а	представителни образци
41 б	представителни образци
41 д	представителни образци
41 е	представителни образци
413 м	представителни образци

42 д	представителни образци
425 ю1	представителни образци
428 а	представителни образци
429 7	представителни образци
43 л	представителни образци
430 3	представителни образци
44 ж	представителни образци
446 3	представителни образци
45 и	представителни образци
45 к	представителни образци
450 11	представителни образци
450 л	представителни образци
450 р	представителни образци
450 х2	представителни образци
451 5	представителни образци
451 6	представителни образци
452 3	представителни образци
456 д	представителни образци
457 11	представителни образци
457 3	представителни образци
457 9	представителни образци
458 1	представителни образци
458 11	представителни образци
458 12	представителни образци
458 13	представителни образци
458 15	представителни образци
458 5	представителни образци
458 8	представителни образци
459 1	представителни образци
460 2	представителни образци
463 3	представителни образци
463 6	представителни образци
464 2	представителни образци
464 г	представителни образци
464 н	представителни образци
464 щ	представителни образци
465 23	представителни образци
465 24	представителни образци
465 30	представителни образци
467 1	представителни образци
467 н1	представителни образци
468 1	представителни образци
468 2	представителни образци
474 1	представителни образци
474 6	представителни образци
475 1	представителни образци
497 х	представителни образци

498 4	представителни образци
50 1	представителни образци
50 а	представителни образци
50 г	представителни образци
500 1	представителни образци
500 ж	представителни образци
51 а	представителни образци
51 б	представителни образци
51 д	представителни образци
510 и	представителни образци
515 3	представителни образци
515 4	представителни образци
516 1	представителни образци
517 м	представителни образци
52 3	представителни образци
52 4	представителни образци
52 с	представителни образци
520 н	представителни образци
523 а	представителни образци
524 8	представителни образци
524 з	представителни образци
525 2	представителни образци
526 1	представителни образци
527 1	представителни образци
529 1	представителни образци
533 1	представителни образци
534 1	представителни образци
534 2	представителни образци
534 3	представителни образци
534 л	представителни образци
535 1	представителни образци
535 2	представителни образци
535 3	представителни образци
535 4	представителни образци
536 1	представителни образци
536 2	представителни образци
536 3	представителни образци
537 1	представителни образци
538 1	представителни образци
538 5	представителни образци
538 6	представителни образци
540 2	представителни образци
540 5	представителни образци
540 6	представителни образци
541 2	представителни образци
541 а1	представителни образци
541 б	представителни образци

541 ч	представителни образци
542 х	представителни образци
544 1	представителни образци
545 1	представителни образци
545 2	представителни образци
545 3	представителни образци
545 с	представителни образци
545 т	представителни образци
547 7	представителни образци
547 8	представителни образци
547 9	представителни образци
548 2	представителни образци
548 3	представителни образци
548 ж	представителни образци
548 з	представителни образци
549 3	представителни образци
549 а	представителни образци
549 в	представителни образци
550 а	представителни образци
550 б	представителни образци
551 10	представителни образци
551 8	представителни образци
551 9	представителни образци
551 п	представителни образци
551 р	представителни образци
555 3	представителни образци
556 1	представителни образци
556 2	представителни образци
556 6	представителни образци
556 к	представителни образци
556 н	представителни образци
558 1	представителни образци
558 2	представителни образци
558 4	представителни образци
558 5	представителни образци
558 а	представителни образци
558 г	представителни образци
559 1	представителни образци
559 2	представителни образци
559 3	представителни образци
559 б	представителни образци
559 г	представителни образци
559 з	представителни образци
56 н	представителни образци
56 о	представителни образци
56 с	представителни образци
560 10	представителни образци

560 15	представителни образци
560 9	представителни образци
561 10	представителни образци
561 3	представителни образци
561 4	представителни образци
561 6	представителни образци
561 8	представителни образци
561 9	представителни образци
561 ж	представителни образци
562 1	представителни образци
562 2	представителни образци
562 3	представителни образци
563 1	представителни образци
563 2	представителни образци
564 10	представителни образци
564 11	представителни образци
564 3	представителни образци
564 4	представителни образци
564 6	представителни образци
564 7	представителни образци
564 9	представителни образци
564 а	представителни образци
564 е	представителни образци
566 7	представителни образци
568 з	представителни образци
568 р	представителни образци
574 г	представителни образци
575 1	представителни образци
578 а	представителни образци
579 4	представителни образци
581 з	представителни образци
595 р	представителни образци
603 а	представителни образци
603 о	представителни образци
61 ф	представителни образци
61 ц	представителни образци
66 с	представителни образци
68 6	представителни образци
79 м	представителни образци
79 н	представителни образци
79 о	представителни образци
79 т	представителни образци
79 ф	представителни образци
80 м	представителни образци
80 н	представителни образци
80 о	представителни образци
80 п	представителни образци

80 р	представителни образци
80 с	представителни образци
80 т	представителни образци
80 у	представителни образци
80 ф	представителни образци
80 ц	представителни образци
81 а1	представителни образци
81 б1	представителни образци
81 е1	представителни образци
81 ж1	представителни образци
81 щ	представителни образци
82 к	представителни образци
88 з	представителни образци
88 и	представителни образци
89 м	представителни образци
89 н	представителни образци
89 о	представителни образци
89 т	представителни образци
89 ч	представителни образци
89 ю	представителни образци
90 ч	представителни образци
90 ю	представителни образци
91 с	представителни образци
95 1	представителни образци
95 а	представителни образци
95 у	представителни образци
96 в1	представителни образци
96 ч	представителни образци
96 ш	представителни образци
96 щ	представителни образци

Подотдел	
1 а	гори във фаза на старост
1 д	гори във фаза на старост
1 к	гори във фаза на старост
1 м1	гори във фаза на старост
1 ч	гори във фаза на старост
11 в	гори във фаза на старост
11 з1	гори във фаза на старост
12 б	гори във фаза на старост
12 д	гори във фаза на старост
12 к	гори във фаза на старост
12 м	гори във фаза на старост
127 ф	гори във фаза на старост
147 п	гори във фаза на старост
171 б	гори във фаза на старост
171 е	гори във фаза на старост
171 к	гори във фаза на старост

172 б	гори във фаза на старост
172 е	гори във фаза на старост
172 з	гори във фаза на старост
172 и	гори във фаза на старост
172 к	гори във фаза на старост
172 л	гори във фаза на старост
172 н	гори във фаза на старост
173 у	гори във фаза на старост
177 а	гори във фаза на старост
177 г	гори във фаза на старост
177 д	гори във фаза на старост
177 е	гори във фаза на старост
177 ж	гори във фаза на старост
178 а	гори във фаза на старост
179 а	гори във фаза на старост
179 д	гори във фаза на старост
179 е	гори във фаза на старост
179 ж	гори във фаза на старост
179 з	гори във фаза на старост
2 д1	гори във фаза на старост
20 к	гори във фаза на старост
20 т	гори във фаза на старост
247 б	гори във фаза на старост
249 ш	гори във фаза на старост
250 п	гори във фаза на старост
251 в	гори във фаза на старост
251 м	гори във фаза на старост
255 и	гори във фаза на старост
287 и	гори във фаза на старост
296 а	гори във фаза на старост
296 б	гори във фаза на старост
296 г	гори във фаза на старост
296 ж1	гори във фаза на старост
296 р1	гори във фаза на старост
314 м	гори във фаза на старост
332 а	гори във фаза на старост
333 а1	гори във фаза на старост
333 б1	гори във фаза на старост
333 е1	гори във фаза на старост
333 з1	гори във фаза на старост
333 и1	гори във фаза на старост
333 л1	гори във фаза на старост
333 м1	гори във фаза на старост
334 а	гори във фаза на старост
334 б	гори във фаза на старост
334 г	гори във фаза на старост
334 д	гори във фаза на старост
334 ж	гори във фаза на старост
334 к	гори във фаза на старост
338 г1	гори във фаза на старост
339 ж	гори във фаза на старост
35 а	гори във фаза на старост
35 в	гори във фаза на старост
35 г	гори във фаза на старост

35 д	гори във фаза на старост
352 в1	гори във фаза на старост
372 е	гори във фаза на старост
39 с	гори във фаза на старост
40 д	гори във фаза на старост
401 б	гори във фаза на старост
409 к	гори във фаза на старост
41 а	гори във фаза на старост
41 б	гори във фаза на старост
41 д	гори във фаза на старост
41 е	гори във фаза на старост
42 д	гори във фаза на старост
43 л	гори във фаза на старост
44 ж	гори във фаза на старост
444 х	гори във фаза на старост
447 а	гори във фаза на старост
447 з1	гори във фаза на старост
447 ю	гори във фаза на старост
449 г1	гори във фаза на старост
45 и	гори във фаза на старост
45 к	гори във фаза на старост
450 ф2	гори във фаза на старост
450 х2	гори във фаза на старост
467 я	гори във фаза на старост
50 а	гори във фаза на старост
50 г	гори във фаза на старост
51 а	гори във фаза на старост
51 б	гори във фаза на старост
51 д	гори във фаза на старост
517 м	гори във фаза на старост
524 з	гори във фаза на старост
538 л	гори във фаза на старост
541 ч	гори във фаза на старост
548 з	гори във фаза на старост
549 в	гори във фаза на старост
556 к	гори във фаза на старост
556 м	гори във фаза на старост
556 н	гори във фаза на старост
557 н	гори във фаза на старост
559 г	гори във фаза на старост
559 е	гори във фаза на старост
559 з	гори във фаза на старост
559 и	гори във фаза на старост
56 н	гори във фаза на старост
56 с	гори във фаза на старост
561 у	гори във фаза на старост
564 г	гори във фаза на старост
568 з	гори във фаза на старост
568 р	гори във фаза на старост
57 н	гори във фаза на старост
574 г	гори във фаза на старост
578 а	гори във фаза на старост
578 л	гори във фаза на старост
578 с	гори във фаза на старост

578 ш	гори във фаза на старост
583 ф	гори във фаза на старост
584 к	гори във фаза на старост
588 о1	гори във фаза на старост
588 ч	гори във фаза на старост
69 а	гори във фаза на старост
79 м	гори във фаза на старост
79 н	гори във фаза на старост
79 о	гори във фаза на старост
79 т	гори във фаза на старост
79 ф	гори във фаза на старост
80 м	гори във фаза на старост
80 н	гори във фаза на старост
80 о	гори във фаза на старост
80 п	гори във фаза на старост
80 р	гори във фаза на старост
80 с	гори във фаза на старост
80 т	гори във фаза на старост
80 у	гори във фаза на старост
80 ф	гори във фаза на старост
80 ц	гори във фаза на старост
81 а1	гори във фаза на старост
81 б1	гори във фаза на старост
81 е1	гори във фаза на старост
81 ж1	гори във фаза на старост
81 щ	гори във фаза на старост
82 к	гори във фаза на старост
88 и	гори във фаза на старост
89 л1	гори във фаза на старост
89 м	гори във фаза на старост
89 н	гори във фаза на старост
89 о	гори във фаза на старост
89 т	гори във фаза на старост
89 ч	гори във фаза на старост
89 ю	гори във фаза на старост
90 ч	гори във фаза на старост
90 ю	гори във фаза на старост
91 с	гори във фаза на старост
95 а	гори във фаза на старост
95 у	гори във фаза на старост
96 в1	гори във фаза на старост
96 ч	гори във фаза на старост
96 ш	гори във фаза на старост
96 щ	гори във фаза на старост

ВКС 4. Екосистемни услуги от критично значение.

Тази ВКС се отнася до важните екологични функции на стопанисваната гора. Определени са следните компоненти:

- Гори представляващи единствени източници на питейна вода

- Гори от решаващо значение за водосбора
- Гори с решаващо противоерозионно значение
- Гори с пожарозащитни функции
- Гори с решаващо значение за земеделието и рибарството

На територията на ТП ДГС „Болярка” – Велико Търново са представени всички типове ГВКС, свързани с екологичните функции на горските екосистеми. Определянето на тези консервационни стойности е извършено по данни от лесоустройствения проект и проведени интервюта с горските служители и местните заинтересовани страни. За всяка една от идентифицираните ВКС-та за територията на ТП ДГС „Болярка” – Велико Търново са разписани конкретни мерки за стопанисване и мониторинг.

ВКС 4.1 ГОРИ – ЕДИНСТВЕНИ ИЗТОЧНИЦИ НА ПИТЕЙНА ВОДА

В България за ГВКС се считат всички горски територии в рамките на санитарно-охранителните зони 1 и 2 на източници за питейно-битово водоснабдяване, определени по реда на Наредба 3 от 2002 г. За ВКС се считат също и горски територии около и/или в близост до източници за питейно-битово водоснабдяване, но без определени официални санитарно-охранителни зони.

За територията на ТП ДГС „Болярка” – Велико Търново в тази консервационна стойност не попадат подотдели от стопанството.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА СТОПАНИСВАНЕ НА ВКС 4.1

1. Горският стопанин е длъжен да се съобразява с режимите на стопанисване и опазване, съгласно Наредба 3 от 2002г. за санитарно-охранителните зони около водоемите за питейно и битово водоснабдяване.
2. Когато няма обособени санитарно-охранителни зони за източниците на питейна вода се използват посочените в определението за ВКС 4.1. изисквания. Да се разработят специфични мерки за стопанисване и опазване, съответстващи на изискванията на Наредба 3 от 2002г. Като общи препоръки за лесовъдска намеса могат да се посочат:
 - Зоните в непосредствена близост до водоизточниците изискват повече внимание, минимално нарушаване на земната повърхност при извоз на дървесина, дърводобив с много ниска интензивност или липса на такъв. В случаите, когато водоизточника е каптаж или извор, поръчителна добра практика е зоната около него да се остави без лесовъдска намеса като остров на старостта;
 - Да се подпомага създаването и поддържането на смесени насаждения с неравномерна пространствена структура;
 - Да се използват лесовъдски системи, осигуряващи постоянно покритие на горските територии във водосбора с гора;
 - Пълнотата на насажденията във водосбора да не намалява под 0.5, но и да не е висока от 0.8, тъй като се увеличава процента на евапотранспирация;
 - Забрана за използване на голи сечи
3. Трябва да се извършва обучение на персонала, който участва в горскостопанските мероприятия. Обучението трябва да запознае персонала с ограниченията от наличието на ВКС и мерките за опазване на тези стойности.
4. В процеса на учредяване на СОЗ, стопаните трябва да търсят компенсации за пропуснатите ползи или увеличените разходи при стопанисването на тези гори.

Препоръки и указания за мониторинг на ВКС 4.1

Горските стопани трябва да използват мониторинга на водите, извършван от компетентните органи – РИОСВ или водностопанските фирми. За водоизточниците, които не са включени в горепосочения мониторинг, се провеждат периодични консултации със съответните заинтересовани страни.

ВКС 4.2. ГОРИ С РЕШАВАЩО ЗНАЧЕНИЕ ЗА РЕГУЛИРАНЕ НА ВОДНИЯ ОТТОК ВЪВ ВОДОСБОРИТЕ

В България за ГВКС се приемат всички горски територии, които представляват:

1. Горски територии във водосборите на поройни водни течения, чиято лесистост надхвърля 40%;
2. Съобщества на клек (*Pinus mugo*);
3. Горски територии, представляващи горна граница на гората (ГГГ), определени по реда на ЗГ или включени в 200 метровата ивица под ГГГ;
4. Крайречни естествени гори от *Q. pedunculiflora*, *Q. robur*, *Fr. oxycarpa*, *Ulmus minor*, *U. laevis*, *Salix alba*, *Alnus glutinosa*, *Populus alba*, *P. nigra*, *Platanus orientalis* в заливаемата тераса на речното течение;

5. Горите между дигата и десния бряг на р. Дунав, горите на островите и 200 метровата ивица от високия бряг на реката;
6. Гори в 100 метровата ивица на реките Марица, Тунджа, Места, Струма, Арда, Лом, Цибрица, Огоста, Скът, Искър, Янтра, Вит, Съзлийка, Стряма, Осъм, Русенски Лом, Камчия, Велека, Резовска (Българския бряг);
7. Горски територии, включени в санитарно-охранителна зона 3 на язовирите, чието основно предназначение е за питейни нужди, определени по реда на Наредба 3 от 2002 г.

За територията на ТП ДГС „Болярка” – Велико Търново са определени ГВКС, покриващи изискванията на т. 4, 6 от определението, съгласно Националното ръководство за определяне на ГВКС.

Таблица 3. Списък на отдели и подотдели, представляващи ВКС 4.2

Гори отговарящи на определението за ВКС 4.2.	Отдели и подотдели
Точка 6. Гори в 100 метровата ивица на река Янтра	Защитна ивица край река Янтра; 250 а; 257 к2; 258 г, 4; 259 а; 279 в, г; 280 к; 283 д,з,л; 287 а, и,м,н; 292 м1; 296 а, б, г, ж, ж1, л1, х, ц, ч, 2; 297 т1,у1,ф1,х1; 298 д,т,ц,2; 360 в1; 515 2; 516 д, е; 537 м; 539 а,б,м,п,р,2,3,4; 540 г,ж,и,с,т,у,ф,х,ц,ш,2,9,10,11; 542 г,д,х,ш,1,2; 545 к,м; 547 н,4,5; 595 5,9,10;
Точка 7. Горски територии, включени в санитарно-охранителна зона 3 на язовирите, чието основно предназначение е за питейни нужди, определени по реда на Наредба 3 от 2002 г.	Защитна ивица около язовир „Александър Стамболийски” 559 а, б, в, г, е, ж, з,и,1, 2, 3; 560 а,а1,б, б1,в, г, д, е, е1,ж,ж1, з, и,и1, к, к1,л, л1,м,м1, н,н1, п, р, у, ф, х, ц, ч, ш, щ, ю, я, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 13, 14, 15, 16; 565 а, в, г, д, з, и,к, 1; 575 р,ф,х,ц,я; 576 д,е,ж,з,и,р,с,2; 577 д,ж,2; 578 а,а1,з, л, м, н, о, п, р, с, т, я, 1,6; 579 ж, з, и, к, л, м,н,р,ф, 3,4; 580 г, е, ж, з, и, к, л, н, с, ю, 3, 4;

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА СТОПАНИСВАНЕ НА ВКС 4.2

1. Да се картира местоположението на всички територии в горскостопанската единица, които потенциално представляват ГВКС 4.2. Препоръчва се да се използва информация от горскостопанските планове и консултации с експерти. Да се направи теренна проверка за установяване на коректността на информацията.

2. Установените гори с водоохранни и водорегулиращи функции се картират.

3. Планирането и стопанските дейности в ГВКС се съобразяват с поддържане и подобряване на ВКС 4.2. Като общи препоръки за лесовъдска намеса могат да се посочат:

- Във връзка с намаляване повърхностния воден отток да се използват лесовъдски системи, осигуряващи постоянно покритие на горските територии във водосбора с гора;
- При нужда се провеждат залесителни мероприятия за увеличаване на лесистостта на водосбора;
- Подпомага се създаването и поддържането на смесени насаждения с неравномерна пространствена структура;
- Пълнотата на насажденията във водосбора да не намалява под 0.5;
- Забрана за използване на голи сечи;
- Използват се технологични схеми и техника, осигуряващи минимално нарушаване на земната повърхност при извоз на дървесина;
- След прекратяване на стопанските дейности се извършва рехабилитация на нарушените терени (напр. извозни горски пътища);
- В териториите, заети от съобщества на *Pinus mugo*, не се води стопанска дейност.

4. Препоръчва се провеждане на обучение на персонала, участващ в горскостопанските мероприятия, което трябва да го запознае с ограниченията от наличието на ВКС и мерките за опазване

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ НА ВКС 4.2

Да се организира и прилага система за годишен мониторинг, която да отчита състоянието и измененията в ключови параметри на горите, представляващи ГВКС 4.2. Препоръчително е да се използват и данни от мониторинга на водите, извършван от компетентните органи – РИОСВ или водностопанските фирми.

ВКС 4.3 ГОРИ С РЕШАВАЩО ПРОТИВОЕРОЗИОННО ЗНАЧЕНИЕ

В България за ГВКС се приемат всички ЗГГФ, представляващи:

В България за ГВКС се приемат всички горски територии, представляващи:

- 1. Горски територии с наклон над 30° (или по-малък, при разположение под обработваеми земи, поляни, голини, редени, които са с наклон над 10° и дължина по-голяма от 200 м) с площ над 1 ha и пълнота над 0,6;**
- 2. Гори създадени по технически проекти за борба с ерозията, корекционни, брегозащитни и колматажни горски пояси,**
- 3. Гори, предпазващи населени места или комуникации, разположени на пътя на паднали до момента лавини по данни от Планинската спасителна служба, гори в снегосборна област с наклон над 20°, както и такива разположени под обезлесена снегосборна област с дължина над 200 м. и наклон над 20°.**

От горските територии, включени на територията на ТП ДГС „Болярка” – Велико Търново за тази консервационна стойност се покриват определенията по т.1, 2. След проведените интервюта с горските стопани гори, отговарящи на критериите на т.3 от определенията не са установени.

- 1. ГТ с наклон над 30° (или по-малък, при разположение под обработваеми земи, поляни, голини, редени, които са с наклон над 10° и дължина по-голяма от 200 м) с площ над 1 ha и пълнота над 0,6;**

Насаждения с наклон над 30°

20 з,к,х,ш,щ,ю;22 б;25 кл;27 и,с,у,ф;28 в,з,к,2,3;33 м;34 е;37 г,р,с,т,ф;39 а,б,г,е,л,т;40 д,е;41 а,в,е,ж;59 е,у;60 б,и,к,н,р,х,4;65 б,в,д,м;66 р;70 ж1;71 р,ц,ю;84 е1,2,3;85 в;86 д,я;

- 2. Гори създадени по технически проекти за борба с ерозията, корекционни, брегозащитни и колматажни горски пояси,**

Гори обект на технически проект за борба с ерозията.

553 а, б, в, г, е, ж, з, и, к, л, м, н, п, р, с, т, у, 1, 2, 4, 8, 9; **554** а, б, в, г, д, е, ж, з, и, к, л, м, н, о, п, р, с, т, у, ф, х, ц, 1, 2, 3; **555** а, а1, б, б1, в, в1, г, г1, д, д1, е, е1, ж1, з, з1, и, и1, к, кл, л, л1, м, м1, н, у, ф, х, ц, ч, ш, щ, ю, я, 1, 2, 3, 4; **556** а, б, в, г, д, е, ж, з, и, к, л, м, о, п, 1, 2, 3, 4, 5, 6; **557** а, а1, б, б1, в, г, д, д1, е, е1, ж, ж1, з, и, к, л, м, н, о, п, р, с, т, у, ф, х, ц, ч, ш, щ, ю, я, 1; **558** а, б, в,

г, д, е, ж, з, и, к, л, м, н, о, 1, 2, 3, 4, 5; **559** а, б, в, г, д, е, ж, з, и, к, 1, 2, 3; **560** а, а1, б, б1, в, в1, г, г1, д, д1, е, е1, ж1, з, з1, и, и1, к, к1, л, л1, м, м1, н, н1, о, п, р, с, т, у, ф, х, ц, ч, ш, щ, ю, я, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18; **561** а, а1, б, б1, в, г, д, е, ж, з, и, к, л, м, н, о, п, р, с, т, у, ф, х, ц, ч, ш, щ, ю, я, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11; **562** а, б, в, г, д, е, ж, з, и, к, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7; **563** а, б, в, 1, 2; **564** а, б, в, г, д, е, ж, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 12; **565** а, б, в, г, д, е, ж, з, и, к, 1; **575** а, б, в, г, д, е, ж, з, и, к, л, м, н, о, п, р, с, т, у, ф, х, ц, ч, ш, щ, ю, я, 1, 2; **576** а, б, в, г, д, е, ж, з, и, к, л, м, н, о, п, р, с, 1, 2; **577** а, б, в, е, ж, 1, 2, 3, 4; **578** а, а1, б, в, г, д, е, ж, з, и, к, л, м, н, о, п, р, с, т, у, ф, х, ц, ч, ш, щ, ю, я, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7; **579** а, б, в, г, д, е, ж, з, и, к, л, м, н, о, п, р, с, т, у, ф, 1, 2, 3, 4; **580** а, а1, б, б1, в, в1, г, д, е, ж, з, и, к, л, м, н, о, п, р, с, т, у, ф, х, ц, ч, ш, щ, ю, я, 1, 2, 3, 4, 5, 6; с обща площ 1160,6 ха

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА СТОПАНИСВАНЕ НА ВКС 4.3

1. Стопанисването на гори, представляващи ГВКС 4.3, трябва да е съгласно изискванията на ЗГ по отношение на горите със специално предназначение и с насока към ограничаване опасността от развитие на ерозионни процеси.

2. Планирането и стопанските дейности в ГВКС се съобразяват с ВКС 4.3. Като общи препоръки за лесовъдска намеса могат да се посочат: В горите с решаващо противоерозионно значение:

- Когато пред насаждение от списъка на ГВКС 4.3 са поставени допълнително една или повече цели (напр. курортни гори), лесовъдските мероприятия трябва да постигнат баланс между тях, но като приоритет остава осигуряване на противоерозионната функция;
- Да се използват лесовъдски системи, осигуряващи постоянно покритие на горските територии с гора, като пълнотата на насажденията не се намалява под 0.5;
- Да се водят предимно отгледни и санитарни сечи;

- В насаждения от лесно възобновяващи се издънково дървесни видове се допуска сеч за подмладяване на растителността;
- При много стръмни терени (31-45°) не се водят голи сечи и краткосрочно постепенни сечи;
- При каменливи и урвести терени (над 45°) да не се провеждат стопански мероприятия;
- При извеждането на сеч да се използват техника и технологии, с които в минимална степен се нарушава растителната и почвената покривка.
- При необходимост се провеждат залесителни мероприятия, като с предимство се използва коренната горскодървесна растителност;

В горите с решаващо значение против формиране на срутища и сипеи:

- Не се допуска извеждането на сечи;
- Провеждат се мероприятия за подпомагане допълнителното настаняване на растителност;
- Предвиждат се мероприятия за заздравяване устойчивостта в основата на склона при водни течения (включва изграждането на технически съоръжения за формиране на профил на равновесие).

В горите с решаващо значение за защита от лавини:

- Наложителна е оценка на стабилността на насаждението и мерки за нейното подобряване при необходимост;
- При необходимост от провеждане на лесовъдски мероприятия се препоръчва внимателна намеса с ниска интензивност;
- Не се допуска извеждането на голи сечи;
- При извеждане на възобновителни сечи не трябва да се отварят пространства с големи размери, както и такива разположени по посока на склона;
- Формиране и поддържане на разновъзрастни насаждения, с групов структура и максимална пълнота.
- Провеждат се мероприятия за подпомагане допълнителното настаняване на растителност;
- Не се допускат никакви стопански мероприятия в клековите формации.

2. Да се определят извозните пътища, временни складове и сечищата, които имат нужда от рехабилитация. След провеждането на дърводобив задължително се извършват необходимите възстановителни мероприятия, съобразно нарушенията на терена.

3. Да се разработят планове или правила за рехабилитация на нарушени или други територии, застрашени от ерозия и/или в които мониторингът показва активизиране на ерозионни процеси.

4. Препоръчва се провеждане на обучение на персонала, участващ в горскостопанските мероприятия, което да го запознае с ограниченията от наличието на ВКС и мерките за опазване.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ НА ВКС 4.3

1. За горите, представляващи ГВКС 4.3, да се организира и прилага система за годишен мониторинг. Препоръчително е да се осъществят контакти и консултации с експерти от РИОСВ.

2. За горите с решаващо противоерозионно значение да се извършва краткосрочен и дългосрочен мониторинг:

- краткосрочен – наличие на прояви на съвременна ерозия (засегната площ).
- Наблюдение – всяка година;
- дългосрочен – правят се измервания на мощността на почвения профил и мъртвата горска постилка (МГП). Наблюдение – през 10 г.

3. За горите с решаващо значение против формиране на срутища и сипеи се отчита динамиката на следните параметри:

При формиран сипей се отчита обема на отложените материали;

- Площна динамика на свлачището;
- Площна (обемна) динамика на зоната на разрушаване; Наблюденията се извършват всяка година.

4. За горите с решаващо значение против формиране на лавини се отчита наличието на лавинна дейност. Наблюденията се извършват всяка година

ВКС 4.4. ГОРИ, КОИТО ПРЕДСТАВЛЯВАТ БАРИЕРА ЗА РАЗПРОСТРАНЕНИЕТО НА ПОЖАРИ

За ГВКС се приемат всички широколистни гори разположени между иглолистни насаждения, между иглолистни насаждения и населени места, между иглолистни насаждения и земи с различно селскостопанско ползване, имащи ширина на насаждението минимум 100 м. и максимум 250 м. и състав включващ всички широколистни видове без бреза, акация и топови култивари.

За територията на ТП ДГС „Болярка” – Велико Търново въз основа на геобазата данни и теренни проучвания са определени широколистни гори от бук, дъбове и келяв габър, отговарящи на изискванията за големина на заеманите площи.

Подотделите, съответстващи на тази консервационна стойност са:

297 з; 298 б;299 б,в;302 г,д,е;303 м;306 а;307 ж,с,о,п;308 ф,х,а1;309 б,е;310 ж,з,к,л;311 д;312 а,б,ж;313 д,т,я,в1,г1;316 р,ф,х;317 а2,б2;318 б,д;319 г;320 е;322 о;329 д;330 е,л1,с1;331 м;333 а,г,е;334 а,б;335 б,е;336 к;339 а,ж;342 я;343

а,б,щ;344 п;345 е,ж,р;347 б,м;349 а,д,е;350 а,з;351 с,т;355 е,и;356 а,г;360 к,н;362 д,ж;363 г;364 н;365 л,о;366 а;368 а,б;

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА СТОПАНИСВАНЕ НА ВКС 4.4

1. Трябва да се осигури целостта на гората срещу пожари. Фрагментирани гори, гори с отворен склоп или гори, в които е воден дърводобив с висока интензивност, са по-предразположени към пожари.
2. В наличните ивици широколистни гори да се запази и поддържа широколистния състав на гората. При стопанисването им да не се допуска понижаване на пълнотата под 0.7.
3. При липса на подобни ивици да се планира създаването на буферни зони от пожароустойчиви дървесни видове с подходящи схеми на залесяване.
4. Да се разработят планове за борба с пожарите, които включват стандартни оперативни процедури за борба с пожарите и обучение на персонала, съгласно горското законодателство в страната

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ НА ВКС 4.4

В горите, представляващи ГВКС 4.4, се извършва годишен мониторинг за честотата и площното разпространение на запалванията и пожарите в горскостопанската единица.

Да се организира и прилага система за годишен мониторинг, която да отчита състоянието и измененията в ключови параметри на тези гори

ВКС 4.5. ГОРИ С РЕШАВАЩО ЗНАЧЕНИЕ ЗА СЪСТОЯНИЕТО НА СЕЛСКОСТОПАНСКИТЕ ДЕЙНОСТИ (ЗЕМЕДЕЛИЕ, РИБНИ ЗАПАСИ) И ЗА ЗАЩИТАТА НА ИНФРАСТРУКТУРНИТЕ ОБЕКТИ

Всички гори с критични функции, от които зависят земеделието, състоянието на рибните запаси и защитата на инженерни съоръжения са ГВКС, когато представляват:

1. Ивично разположени гори, в съседство с обработваеми земи, създадени или функциониращи като полезащитни горски пояси, когато широчината на горската ивица не е по-голяма от 100 м;
2. Крайречни гори, доминирани от различни представители на род *Salix* по брега на река Дунав и нейните острови, заливани при високи води на реката, както и по бреговете на реките Марица, Тунджа, Места, Струма, Арда, Лом, Цибрица, Огоста, Скът, Искър, Янтра, Вит, Съзлийка, Стряма, Осъм, Русенски Лом, Камчия, Велека, Резовска (Българския бряг).
3. Гори, създадени за защита на инженерни съоръжения

За територията на ТП ДГС „Болярка” – Велико Търново са идентифицирани гори, които отговарят на определението за ВКС 4.5, свързани със защита на инженерни съоръжения.

Таблица 4. Списък на отдели и подотдели, представляващи ВКС 4.5

Гори отговарящи на определението за ВКС 4.5.	Отдели и подотдели
Точка 1. Ивично разположени гори, в съседство с обработваеми земи, създадени или функциониращи като полезащитни горски пояси, когато широчината на горската ивица не е по-голяма от 100 м;	
Точка 2. Крайречни гори доминирани от различни представители на род <i>Salix</i> по брега на р. Янтра	
Точка 3. Гори създадени за защита на инженерни съоръжения (защитна ивица ж.п. линия)	Защитна ивица край ж.п. линия София – Горна Оряховица – Русе 250 а, р, 1; 254 а, г, е; 255 б, в, г, д, и, е, л, 2; 258 д; 261 и,ш,щ,ю; 269 ж, л; 360 ч; 442 а, г,1; 534 н; 536 с,у,ф; 537 л,о; 539 а, б,л,м,п,р,2,3,4; 540 г,ж,и,с,т,у,ф,х,ц,ш,2,9,,10,11; 584 7; Защитна ивица край първокласен път София – Варна и Русе – Габрово 248 а, б, г, е, ж, т,я,1; 253 к, л,т; 256 н; 257 в, г1, ж, и1, к,к1, м, 1; 264 д,ц,ч,4,5; 265 о1; 266 в,1; 267 г,д,е,и 292 а,б2,с2,у1,ф2,ц1,щ,я,2,8,9; 297 и,к,л,м,н,о,т,4; 304 ж,з,и; 307 л,ш2,2; 515 о,4; 541 и,1,4; 542 г,д,ш,1,2; 544о,3; 545 к,м;547 н,4,5; Защитна ивица – газопровод 324 ц,5;386 а,б,г,д,2,3;387 д;388 в,2;389 в,2,5,6;390 е,ж,3;568 1;569 1;

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА СТОПАНИСВАНЕ НА ВКС 4.5

1. Необходимо да се оцени реалните и потенциални заплахи за ключовите горски функции от горскостопанските дейности. След оценката да се извършат и консултации с местните общности, съответните експерти и органи за да се получи информация за въздействието на други дейности върху идентифицираните горски територии и да се предприемат мерки за намаляване на потенциални бъдещи заплахи.
2. След оценката на заплахите, да се разработят мерки за запазване или възстановяване на нарушени територии / функции.
3. За горите, създадени или функциониращи като полезащитни горски пояси, с най-добър ефект в практиката се утвърждава ажурният (продухваем) тип полезащитен пояс. Би следвало стопанисването да е насочено към оформянето и подържането именно на такъв тип пояси, чрез формиране на дървесен (горен) етаж и храстов (долен) етаж, като ажурността по цялата височина е не по-малка от 50% при равномерно разположение по дължина.
4. В крайречните гори от значение за рибните популации, се препоръчва да не се планират и провеждат стопански мероприятия. При необходимост се планират и провеждат дейности за възстановяване на крайречните горски съобщества.
5. В горите за защита на инженерни съоръжения отгледните сечи се водят с умерена интензивност. Възобновителните мероприятия трябва да осигурят плавен преход между старото и новото поколение гора, който да не намалява съществено защитните ѝ функции – да се прилагат само сечи с дълъг възобновителен период.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ НА ВКС 4.5

За горите, представляващи ГВКС 4.5, да се организира и прилага система за годишен мониторинг, която да отчита състоянието и измененията в ключови параметри на тези гори. Да се използват съвременни картови материали и теренна информация. Необходимо е да се следи за изменения на добивите в обработваемите земи и на рибните ресурси в съответните територии.

ВКС 5. Основни потребности на населението

Една гора може да има статут на ГВКС, ако местните общности получават от нея жизненоважни горива, храни, фураж, лекарства или материали за строителство, без да имат леснодостъпни алтернативи за тяхното набавяне. В такива случаи високата консервационна стойност изрично се определя като една или повече от тези основни потребности. Ако хората от някоя общност получават приходите си единствено от дадена гора и нямат алтернативен източник на доходи, то тази гора има ВКС. Работата, приходите и продуктите са стойности, които трябва да се запазят, ако това е възможно, без да се повлияват други стойности или ползи. Въпреки това в концепцията за ВКС не се допуска преексплоатацията на ресурси, дори когато общностите са икономически зависими от тях на даден етап. Не се допускат също и свръхползвания при прилагането на традиционни практики, ако те нарушават или унищожават горите и техните стойности.

Следните гори не притежават ВКС 5:

- Гори, които осигуряват ресурси с минимално значение за местните общности;
- Гори, които осигуряват ресурси, които лесно могат да бъдат получени от друго място, или които лесно могат да бъдат заменени с други (поминък, доходи от дейности или помощи – земеделие, занаяти, услуги, индустрия, търговия, социални помощи и други);
- Гори, които осигуряват ресурси, добивани в количества, водещи до невъзобновимост на ресурса (неустойчиво ползване, преексплоатация, неправилни практики);
- Гори, които осигуряват ресурси, получавани по начин, който застрашава поддържането на други ВКС.

Дадена стойност може да се увеличи или да намалее с времето, поради промени в нуждите на общностите и начините на земеползване. Дадена гора, която някога е била един от многото източници на ресурси, може да се превърне в единствен или основен фундаментален източник на дърва за огрев или някакъв друг продукт. Може да се

случи и обратното – нуждите да намалеят или дори да изчезнат с времето. В България населението, живеещо в или близо до горски територии, има различно ниво на зависимост от горските ресурси. То зависи от традициите, историята, но най-вече от социално-битовите условия на живот, степента на развитие на инфраструктурата и степента на изолираност на селищата. Оценката на наличието на алтернативни източници може да се окаже деликатен въпрос. Комуникациите и достъпът до пазари са важни фактори. Изолираните общности обикновено нямат голям избор на пазари. Ограничен е и достъпът им до алтернативни технологии, които биха заменили модела на зависимост от гората. Общности, които имат лесен достъп до пазари, и лесни комуникации с търговци и правителствени служби, могат по-лесно да се ориентират към нов вид поминък. Но и тук могат да възникнат ограничения при достъпа до земя, технологии или капитали. Всички фактори трябва да се отчитат и обмислят много внимателно, като в случай на възникване на колебание, да се приема, че хората нямат достъпен заместител. Друг деликатен момент е да се оцени до каква степен ползването на горски продукти от общността е устойчиво и е съобразено със запазването на други ВКС. Както беше споменато по-горе, неустойчивите нива на добив не представляват ВКС, както и дейностите, които застрашават елементи на ВКС от 1 до 3, например прекомерното ползване, ловуване или събиране на застрашени видове. За установяване на тези взаимодействия се препоръчва консултиране с експерти по околната среда и социолози.

В България следните ресурси могат да характеризират ВКС 5, според нивото на зависимост на общностите от тях, наличието на лесно достъпни заместители и взаимодействието с други ВКС:

- Дърва за огрев и битови нужди;
- Паша и фураж – сено и листна маса;
- Гъби;
- Други недървесни продукти – лечебни растения, горски плодове, гъби, охлюви, продукти от лов и други (недървесни горски продукти, с които може да се търгува, включително уловени животни, смоли, плодове, и т.н.)
- Водоснабдяване (вода за пиене и за всекидневни нужди – виж ВКС 4.1)

На базата на историческите данни, досегашните социологически изследвания и след проведените допитвания и експертни оценки, настоящото ръководство приема, че като цяло населението в България не е безалтернативно по отношение ползванията и приходите от горите и поради това ВКС 5 не е явно проявена в страната. Но тъй като не малка част от горите в страната, разположени в близост до малките и трудно

достъпни планински селища, носят потенциал за наличие на тази ВКС, то стопаните/ползвателите на гори в тези райони, следва да извършат проверка за наличие на ВКС 5.

Територията на горското стопанство се намира в границите на 4 общини, както следва: Община Велико Търново - гр. В. Търново, гр. Килифарево, гр. Дебелец, с. Арбанаси, с. Беляковец, с. Буковец, с. Ветренци, с. Водолей, с. Велчево, с. Върлеви, с. Войнежа, с. Вонеща вода, с. Габровци, с. Големаните, с. Дичин, с. Емен, с. Капиново, с. Леденик, с. Малък Чифлик, с. Миндя, с. Момин сбор, с. Никюп, с. Ново село, с. Присово, с. Пушево, с. Плаково, с. Пчелище, с. Райковци, с. Ресен, с. Русаля, с. Самоводене, с. Хотница, с. Церова кория, с. Шереметя, с. Ялово и махалите - Бижевци, Бочковци, Бранковци, Бояновци, Белчовци, Бойчовци, Върлинка, Мишеморков хан, Гърците, Горановци, Гошеви, Горни Гърневи, Долни Гърневи, Дунавци, Деветаците, Димитровци, Дечковци, Дамяновци, Димовци, Дойновци, Димановци, Горен Еневец, Долен Еневец, Инавовци, Ивчовци, Кисъовци, Кладни дял, Клъшка река, Малченци, Марговци, Нешовци, Николчовци, Осенари, Първовици, Първовци, Поповци, Продановци, Паликари, Пожарник, Русловци, Рашевци, Раджевци, Радковци, Свирците, Сеймените, Семейите, Семковци, Суха река, Съркеви, Тодоровци, Търсиите, Таслаците, Татунчовци, Терзиеви, Ушевци, Гърците, Хубановци, Цеперащите, Цонковци, Шкодревци.

Община Павликени - гр. Павликени, гр. Бяла Черква, с. Батак, с. Бутово, с. Върбовка, с. Вишовград, с. Горна Липница, с. Долна липница, с. Недан, с. Росица, с. Сломер, с. Стамболово, с. Паскалевец и с. Патреш.

Община Полски Тръмбеш - гр. Полски Тръмбеш, с. Вързулица, с. Ст. Стамболово, с. Иванча, с. Каранци, с. Куцина, с. Масларево, с. Обединение, с. Орловец, с. Павел, с. Полски Сеновец, с. Раданово, с. Петко Каравелово и с. Страхилово.

Община Сухиндол - гр. Сухиндол, с. Бяла река, с. Горско Калугерово, с. Коеви, с. Красно Градище.

Територията на ДГС "Болярка" е разположена в централната част на Северна България.

Характеристика на общата горска площ

Общата площ на територията на ДГС "Болярка" се разпределя към 05.2024 г. както следва :

2.1. По правоползватели :

- гори държавна собственост	19869 ха
- общински гори	3934 ха
- гори на частни физически лица	14972 ха
- друга собственост.....	176 ха

Обща площ на горската територия:	38 951 ха
---	------------------

През района на стопанството преминават железопътните линии София - Варна, Русе - Момчилград и първокласните пътища София - Варна, Русе - Пловдив. Асфалтови пътища свързват всички градове и села и повечето от махалите.

Наличните пътища и съобщителни връзки благоприятстват за правилното организиране, управление, стопанисване и ползване на горите в района на стопанството.

Всички селища на територията са централно водоснабдени, електрифицирани, с телефонна мрежа и добре изградена пътна мрежа до всяко селище.

Поради големият процент недържавни гори – над 60%, местното население се явява собственици на тези гори и задоволяват нуждите си от дърва за огрев именно от

тях.Добитата дървесина от ДГТ се отдава чрез търгове и конкурси на лицензирани фирми с цел задоволяване потребностите на промишлеността в района.

Поради възстановяване на собствеността на бившите собственици върху голяма част от ливадите и поляните не се предвижда добив на сено.

За отчетния период на ЛУП -2013-2023 година страничните ползвания на горски недървесни продукти са предимно добити от лицензирани фирми за преработка и съхранение на лечебни растения , горски плодове и други.Местното население събира незначителни количества за лично ползване , което е далеч от възможностите които предоставят ДГТ.

Социалните функции на горите на територията на ТП ДГС „Болярка” – Велико Търново са големи и от особено значение за местното население по всички точки от определението за ВКС 5, но съгласно изискванията за тази категория, и от получените мнения и данни на местните власти и заинтересовани страни, може да се направи извода, че няма критична зависимост и безалтернативност на местното население по отношение на който и да е от елементите на ВКС 5 на територията на ТП ДГС „Болярка” – Велико Търново.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА СТОПАНИСВАНЕ И МОНИТОРИНГ НА РЕСУРСИТЕ, СВЪРЗАНИ С ВКС 5

Като общи препоръки за управлението на горите в ТП ДГС „Болярка” – Велико Търново с цел съхраняване на социалната им значимост може да се каже:

- Да се ползват възможностите за допълнителни приходи от събиране на такси по съответните тарифи за ползване на недървесни горски продукти и извършване на туристически дейности в земите от горския фонд;
- Да не се извършват голи сечи за подмяна на естествената горска растителност, освен утвърдените от ЛУП.
- Да не се извършват залесявания с не-типични и не-местни видове;
- Мероприятията да се провеждат равномерно по цялата територия на горскостопанските единици;
- Да не се превишават по обем и интензивност ползванията определени по ЛУП.

Като общи препоръки за мониторинг на горите в ТП ДГС „Болярка” – Велико Търново с цел съхраняване на социалната им значимост може да се каже:

- Веднъж на 5 години да се извършва консултация с местната власт и населението за проверка социалната значимост на ресурсите на територията на ТП ДГС „Болярка” – Велико Търново съгласно определението за ВКС 5;

- Ежегодно да се извършва контрол по дейностите предвидени в ЛУП, като те се съобразяват с препоръките и указанията за стопанисване на ресурсите, свързани с ВКС 5.

ВКС 6. Културни ценности.

Една гора може да се обяви за ГВКС, ако притежава или осигурява стойности, без които местната общност би претърпяла драстична промяна в културата, или за които общността няма алтернатива. Съгласно нормативната уредба в страната около 40 000 обекта на културно-историческото наследство в България имат статут на паметник на културата. Част от тях попадат в гори или са тясно свързани с горски територии.

Такива ГВКС в България, съдържащи ВКС 6, са всички:

- 1. Горски територии в 500 м ивица около религиозните обекти от Приложение 7;**
- 2. Горски територии в 100 м ивица около манастири и други религиозни обекти извън Приложение 7 (църкви, параклиси, оброчища, аязма, текета и др.), древни светилища, окултни средища, археологически паметници и разкопки и др. места важни за съхраняване на духовността, традициите, историческата и културната памет, определени при консултациите с местните хора;**
- 3. Горски територии в 100 м ивица около територии, традиционно свързани с провеждането в тях на събори, надпявания и други мероприятия, важни за съхраняване на културното наследство и националните традиции, определени при консултациите с местните хора;**
- 4. Горски територии в границите на обекти на недвижимото културно наследство (паметниците на културата) или в техните охранителни зони; 50 Определяне, стопанисване и мониторинг на гори с висока консервационна стойност в България**
- 5. Горски територии непосредствено разположени (в 30 м. ивица/ по 15 м от всяка страна на пътеката) по протежение на официално маркирани туристически маршрути и немаркирани, но често използвани туристически пътеки.**
- 6. Горски територии в 50 м. ивица около туристически обекти, както и горски територии с изключителна естетическа и рекреационна стойност (вкл. единични дървета или малки групи дървета – напр. вековни или забележителни дървета), чешми, беседки, образователни маршрути, и др. важни за туризма и образованието места,**
- 7. определени при консултациите с местните хора и активни в района туристически групи, сдружения и компании**

На територията на ТП ДГС „Болярка” – Велико Търново са установени горски територии, отговарящи на изискванията на т.1, т.2, т.3 и т.4 в определението по ВКС 6 към националното ръководство за определяне на ГВКС. Такива територии са идентифицирани по време на проведените консултации с горските стопани, Община Велико Търново и кметсвата на Общината, представители на местните общности и историка на местната инициативна група (МИГ) за развитие в общината.

1. ГТ попадащи в 500 м ивица около манастирите;

Защитна ивица около манастирите "Преображенски", "Св. Троица" и "Килифареvски

**2. ГТ в 100 м ивица около параклиси, паметници, исторически места
определени при консултации с местното население**

В тази категория попадат гори в подотдели около параклиси и исторически места, както следва:

- „Канлъ дере” или „Кървавото дере” в землището на с.Вишовград – отд.481 е3,з3,и3

- Корията на дядо Пано Войнов в местността Пожара, на 4 км западно от Горна Липница – отд.416
- Античен град „Никополис ад Иструм”, с.Никюп, отдел 594.

- Тракийска, антична и късноантична крепост "Чуката" - на 3.51 km западно по права линия от центъра на село Хотница – отд.343
- Късноантична и средновековна крепост има в местността "Магарешки токове", на 1.29 km южно по права линия от центъра на село Ветринци – отд.298
- Средновековна крепост „Миндювското градище” - намира се в северните склонове на Къпиновския (Велевския) рид на няколко километра югозападно от с. Миндя. В съседство с нея се намира местността Петкова вода - отд.215
- Късноантична и средновековна крепост "Вишовград" се намира на връх "Чуката", на 1.97 km източно по права линия от центъра на село Вишовград – отд.452.Под крепостта минава основния римски път от Нове за Старопланинските проходи. Крепостта е служила за охрана на пътя.

3. ГТ попадащи в ивица от 100 м около територии, традиционно свързани с провеждането в тях на събори, надпявания и други мероприятия, носещи стойност за съхраняване на културното наследство и националните традиции, природни забележителности и места важни за туризъм и рекреация, определени от местните хора.

В тази категория са определени горски територии около места, традиционно посещавани и важни за местното население, както и местности с туристически забележителности и маршрути представлящи значими природни забележителности на района. Като такива местното население, горските стопани, представители на община Велико Търново и двете Туристически дружества посочват:

- Еменска екопътека

- Хотнишка екопътека –отд.342

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА СТОПАНИСВАНЕ НА ВКС 6

1. Стопанисването да се извършва съобразно режимите на обектите на недвижимото културно наследство(паметници на културата), определени в техните заповеди, когато има такива.

2. Препоръчително е в горите, определени като ВКС 6 да не се провеждат стопански мероприятия с изключения на сечи за отстраняване на опасни за безопасността на хората дървета.

3. Ако все пак се вземе решение за провеждане на лесовъдски мероприятия същите се съгласуват с представители на местните общности и експерти (културолози, историци, експерти по туризма и др.) за да се определят и запазят ключовите естетически характеристики на гората. Не се планират и провеждат мероприятия, водещи до промяна на ландшафта, облика на местностите и понижаване стойностите на гората като ВКС. Да не се извършват сечи (напр. голи сечи, краткосрочно- постепенни сечи, възобновителни сечи с голяма интензивност), които биха намалили естетическия облик на гората в близост до важните за културата, традициите и туризма места. Особено внимание трябва да се обърне на запазване и по възможност подобряване на естетическите и защитни функции на гората чрез запазване на мъртви стоящи и лежащи дървета, живи единични и групи дървета с интересни интериорни качества, дървета с хралупи, стари дървета и др.).

4. През туристическите сезони и периодите на провеждане на традиционните събори, панаири или културни, исторически, религиозни мероприятия на местното население, в отделите на провеждането им да не се извършват дърводобивни, извозни и други горскостопански дейности, нарушаващи духа и спокойното протичане на мероприятията.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ НА ВКС 6

1. Да се извършва проверка дали ГВКС запазва критична значимост съгласно определението за ВКС 6 през пет годишен период (консултации с представители на местните общности и експерти (културолози, историци, експерти по туризма и др.). 2. Ежегодно да се извършва контрол по спазването на режимите на обектите на недвижимото културно наследство (паметници на културата), определени в техните заповеди. 3. Ежегодно да се извършва контрол по дейностите предвидени в горскостопанските планове и съобразени с препоръките и указанията за стопанисване на

определените ВКС 6. 4. Препоръчително е мониторингът да включва и документална проверка и снимков материал